

Voorwoord

Door Marc van Beijsterveldt

Beste lezer,

Een goed gevulde Weko-wijzer deze keer, waarmee u wel wat tijd kunt vullen. Uiteraard beginnen we met de traditionele uitspraken van de Protestcommissie (PK), deze keer voorzien van een toelichting door Roald Ramer.

Dan publiceren we maar liefst vier (geanonimiseerde) uitspraken van de Commissie van Beroep (CvB). Twee hebben betrekking op uitspraken van de PK, waarvan er één in de vorige Weko-wijzer stond, de andere in dit nummer. De beide andere CvB-uitspraken zijn wellicht ook voor meer lezers van belang omdat ze betrekking hebben op de toepassing van het Beker- resp. het Competitiereglement. Dan twee artikelen met "dienstmededelingen": naar aanleiding van een al lang lopende discussie in de arbitragehoek van Bridge-web.nl stelt de Weko vast in welke gevallen (Puppet) Stayman wél of niet moet worden gealerteerd.

In het tweede artikeltje is het Wedstrijdreglement het onderwerp. De nieuwe manier van toepassen van art. 23 wordt hierin uitgelegd.

De toe te passen straf i.v.m. langzaam spelen in viertallenwedstrijden zal in de praktijk vaak kunnen worden gehalveerd.

Twee trouwe schrijvers leverden weer een bijdrage: Sytze Sietsma schreef een stukje over het geven van volledige uitleg, Ton Kooijman draagt een nieuwe aflevering van zijn rubriek "van de groene tafel" bij. Als u vragen hebt voor deze rubriek: zijn e-mailadres wordt ook genoemd en zelfs is er deze keer een prijs te winnen.

Tot slot het WL-examen van mei. Dit examen is erg goed gemaakt en als iedereen die in aanmerking komt voor het mondelinge gedeelte dat ook goed maakt, zal nog dit jaar een groot aantal wedstrijdleiders het diploma ontvangen. Hier een noviteit: de kandidaat met het beste resultaat voor het schriftelijk gedeelte, John van der Meij uit Zoetermeer, werd gevraagd het examen te becommentariëren. Niet alleen schreef hij zijn opmerkingen bij de vragen, maar hij leverde daar ook nog een kort overzicht van de resultaten per vraag bij.

Uiteraard wens ik u weer veel plezier.

Uitspraken van de Protestcommissie

Protest 03-50

Tweede Divisie viertallencompetitie

Spel 21 ♠ H42

N / NZ ♥ 93

♦ V843

♣ HB64

♠ B109765

♥ 10

♦ AB6

♣ 732

W N
Z O

♠ 83

♥ AHV8742

♦ H7

♣ V10

♠ AV

♥ B65

♦ 10952

♣ A985

Biedverloop:

West	Noord	Oost	Zuid
—	pas	1♥	pas
2♠ ^A	? pas	2SA ^A	pas
3♠ ^A	pas	3SA	allen passen

West's 2♠-bod werd gealerteerd en uitgelegd als Garozzo-splinter. Dat zijn diverse soorten handen met hartenfit; inviterend met een singleton/renonce of juist heel sterk met ergens een korte kleur. 2SA is relay en 3♠ belooft een singleton/renonce in klaveren. Door de uitleg van 2♠ heeft west echter de ongeoorloofde inlichting ontvangen dat zijn partner denkt dat hij een hartenfit heeft, i.p.v. dat hij zwak met schoppenlengte is (dat is de betekenis van 2♠ na een 1♣- of 1♦-opening). De vraag is dus of hij na 2SA nog mag bieden en dat was ook de reden dat NZ de mening van de wedstrijdleider vroegen over dit spel. Deze was van mening dat passen op 2SA een redelijk alternatief is, m.a.w. het bieden van 3♠ kon beïnvloed zijn door de ongeoorloofde inlichting.

Daarmee waren OW het niet eens, ze gingen naar de protestcommissie en die overwoog het volgende:

- dat west door de uitleg door oost van het 2♠-bod een ongeoorloofde inlichting heeft ontvangen waarvan hij in het verdere bieden (en evt. spelen) geen gebruik mag maken;
- dat 2SA i.h.a. forcing is en een vraagbod aan west zijn hand nader te omschrijven;
- 3♠ dus gezien moet worden als antwoord op het forcing 2SA-bod;
- west dus geen gebruik heeft gemaakt van de ongeoorloofde inlichting.

Dat leidde tot de beslissing:

- de beslissing van de wedstrijdleader niet in stand te houden;
- de score op spel 21 vast te stellen op het tafelresultaat: 3SA precies gemaakt door OW, NZ -400;
- het protestgeld te retourneren.

Commentaar bij 03-50

De WL heeft zijn werk op een aantal punten niet goed gedaan:

- toen de aard van de vergissing duidelijk bleek, had de WL moeten informeren naar de betekenis van het 2SA-bod in de biedserie: 1♣/♦-2♠-2SA; dit behoort forcing te zijn maar het is niet uitgesloten dat bij deze OW-spelers enige twijfel hierover zou kunnen bestaan;
- uitgaande van de uitleg van 2SA en 3♠ door oost is zijn 3SA-bod op zijn minst merkwaardig te noemen, de WL verzuimde te informeren naar oosts motivering en intentie;
- in het licht van het voorgaande kan weinig waarde aan de beslissing van de WL toegekend worden, zelfs als het toevallig correct zou zijn.

Als PK zijn we in de praktijk niet altijd in staat om de partijen te horen en we zijn dus aangewezen op de schriftelijke verklaringen. In het onderhavige geval kunnen we ons niet aan de indruk onttrekken dat oost een idee had dat de hand van zijn partner niet conform de afspraken was. Zowel de NZ-spelers als de WL suggereren echter geenszins dat het 3SA-bod van oost op enig misbaar van west gebaseerd zou zijn. Op grond van de feiten vermeld op het protestformulier kunnen we het 3SA-bod niet afkeuren.

Protest 03-51

Clubviertallencompetitie

Spel 5

♠ AB82

N / NZ

♥ B95

♦ 8

♣ A10876

♠ V10975

♥ V8763

♦ 94

♣ V

♠ 63

♥ AH1042

♦ B1032

♣ B5

♠ H4

♥ —

♦ AHV765

♣ H9432

Biedverloop:

West	Noord	Oost	Zuid
—	pas	pas	1♦
2♦ ^A	? pas	2♠	3♦
allen passen			

Ter afsluiting van het jaar nog maar eens een Ghestemgeval. Hier werd 2♦ (volgens de WL correct) uitgelegd als schoppen en klaveren maar had west zich vergist. De enorme klaverenfit in NZ kwam door deze uitleg niet meer boven tafel en NZ speelden het spel in een deelscore. De wedstrijdleader had wel begrip voor NZ's problemen maar liet desalniettemin de score staan, m.n. omdat hij vond dat noord wel heel passief geboden had. Doublet na 2♦ of zelfs 3SA na 3♦ leken hem logische acties en hij voegde eraan toe dat hij mogelijk wél de score gecorrigeerd zou hebben als NZ in 3SA down zouden zijn gegaan, of in 5♦ +1 zouden zijn geëindigd.

NZ namen daarmee geen genoegen en gingen in protest en zoals het hoort had de vereniging daarvoor een pc beschikbaar. Dat comité besliste om de score voor NZ te handhaven maar voor OW een score vast te stellen op basis van 5♣ +2. Dat betekende een gesplitste score en in de uitspraak werd ook de nieuwe score berekend, maar helaas ging dat verkeerd. Gelukkig bleek de betrokken wedstrijdleader zijn zaakjes te beheersen en hij corrigeerde het pc door de score op de juiste wijze te berekenen. Dat nam allemaal niet weg dat NZ nog niet tevreden waren en ze legden het spel in beroep voor bij de protestcommissie.

Die boog zich over het spel en overwoog daarbij het volgende:

- dat door oost weliswaar de juiste uitleg gegeven is van de betekenis van het 2♦-bod, maar door OW niet aangetoond kan worden dat zij de Ghestemconventie hanteren nu al in de eerste ronde een biedfout wordt gemaakt;
- dat daarom art. 21 toegepast kan worden omdat NZ in hun bieden duidelijk zijn gehinderd;
- dat echter onmogelijk nog is vast te stellen wat het resultaat aan deze tafel zou zijn geworden.

wat resulteerde in de volgende beslissing:

- de beslissing van het verenigingsprotestcomité niet in stand te houden;
- de score op spel 5 vast te stellen op gemiddelde plus voor NZ en gemiddelde min voor OW, +3 resp. -3 imp;
- het protestgeld te retourneren.

Commentaar bij 03-51

Dit is een zeer belangwekkende beslissing van de PK met grote implicaties voor alle Nederlandse arbiters en protestcomité's. Ten eerste stelt de PK vast dat de systeemkaart geen doorslaggevend argument vormt bij de beantwoording van de vraag naar de toedracht van de vergissing in een geval zoals hier waar de uitleg van een bieding door een speler niet overeenkomt met de hand van zijn partner. Het is denkbaar dat een afspraak recent gewijzigd is en nog niet op de systeemkaart verwerkt, of dat een speler niet volledig op de hoogte is van hoe zijn partner de systeemkaart ingevuld heeft. Een andere mogelijkheid is dat de afgesproken conventie makkelijk te vergeten is of dat voor een onervaren speler moeilijk te hanteren is. Bij deze zaak dient de WL dus te onderzoeken of de westspeler daadwerkelijk de Ghestemconventie begrijpt en hanteert. Dat valt te betwijfelen. Een Ghestem-tweekleurenvolgbod is altijd constructief, zelfs bij een gunstige kwetsbaarheid. Een ongelimiteerd cuebod van 2♦ is wel gebruikelijk als het beide hoge kleuren belooft.

Een dergelijk onderzoek is altijd tijdrovend, subtiele argumenten voor en tegen zullen voor een clubarbiter niet goed te beoordelen zijn. Er valt dus veel te zeggen voor een principieel besluit: een vergissing bij een bruinestickerconventie of een afspraak van een vergelijkbare moeilijkheidsgraad wordt

automatisch als een overtreding beschouwd. In Polen, het land waar men net als bij ons graag veel verschillende conventies speelt, is dat al zo geregeld. Ik hoop dat onze bevoegde instanties spoedig deze zienswijze zullen overnemen en formeel sanctioneren.

Ten tweede geeft de PK aan dat artikel 12C op grond waarvan arbitrale scores worden bemeten, in het onderhavig geval weinig houvast biedt. De richtlijn is een vervangende score beschreven in 12C2. Hier zou het neerkomen op +2170 voor 7♣ door noord-zuid. U kijkt ervan op, maar als west zich zijn afspraak herinnert en dus niet biedt, of volstaat met het volgbod van 1♠, is het bereiken van het groot slem geen onmogelijke opgave. Aan de andere kant is het waar dat noord zich weinig ondernemend heeft betoond en dat aan de andere tafel het NZ-paar van een vergelijkbare sterkte genoeg heeft genomen met een manchebod. Helaas mag 12C3 niet door clubarbiters toegepast worden en het is zeer de vraag of de club-pc's het mogen hanteren. Hoe het ook mag zijn, ik persoonlijk zou het nooit gebruiken en zelfs expliciet verbieden, zolang er geen duidelijke aanwijzingen en voorbeelden beschikbaar zijn. Zoals de zaken op dit moment (niet) geregeld zijn is 12C3 een vrijbrief voor volstrekt willekeurige beslissingen. Het Laws Committee van de WBF staat ons ook niet toe om een kunstmatige score van 60% / 40% dan wel +3 imp / -3 imp op grond van artikel 12C1 te geven als er een score, hoe irrelevant dan ook, daadwerkelijk aan tafel bereikt is. Toch wordt die zo gegeten G+ / G- score in veel Europese landen in parentoernooien gemakshalve vaak gegeven. Voordelen zijn talrijk. Het resultaat is altijd op zijn minst redelijk, extreme scores worden vermeden, de zaak is snel beklonken, geen protesten en bezwaarschriften. Er zijn natuurlijk speciale gevallen denkbaar, vooral als er een extreme score in een viertallenwedstrijd op de andere tafel bereikt is. (Zou u aan de niet-overtredende partij ook +3 imp geven als het contract op de andere tafel 7♣ was? Zo ver zijn we nog niet.)

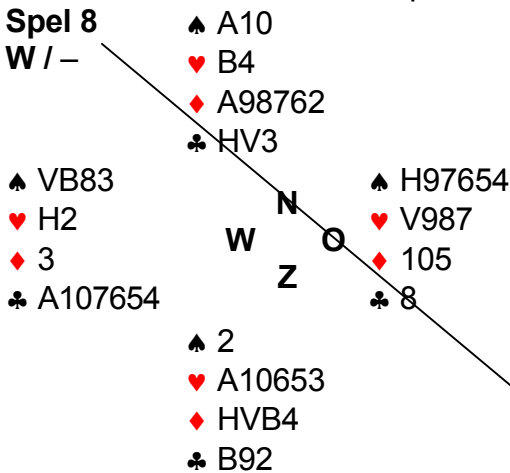
De PK heeft nog niet gedurfd om artikel 12C1 expliciet aan te halen, maar haar beslissing komt wel overeen met de kunstmatige score daar vastgesteld. Helaas is er geen motivatie gegeven. Dit is jammer, arbiters in den lande hebben een duidelijke leidraad nodig.

Protest 04-01

Meesterklasse viertallencompetitie

Spel 8

W / -

Biedverloop:

West	Noord	Oost	Zuid
1♣	1SA	2♠	3♦ ^A
3♥ ^A	4♦	4♥	doublet
4♠	doublet	allen passen	

Het probleem ontstond door het 3♦-bod van zuid. Dat is volgens afspraak echt (omdat de derde hand had tussengeboden, spelen NZ de Lebensohlconventie) en werd ook zo door noord aan oost uitgelegd. Zuid was de afspraak vergeten en dacht dat 3♦ Rubensohl was en dus hartens beloofde, maar dat gold alleen als oost niet tussen zou hebben geboden. Het is ook de reden dat west 3♥ bood; hij wilde daarmee een inviterende hand met schoppen aangeven. Omdat noord kon zien dat zijn partner zich waarschijnlijk vergiste kon hij nog 4♦ bieden maar even later zaten OW toch in 4♠. Het spel werd pas een probleem met een staartje tijdens het spelen, want dat ging zo:

W	N	O	Z	W	N	O
			<u>♦H</u>	♦3	♦x	♦5
			♥x	♥2	♥B	<u>♥V</u>
		♣8	♣x	<u>♣A</u>	♣3	
♣x	♣V	<u>♠4</u>	♣9	♠V	<u>♠A</u>	
		♠5	♠2	♠V	<u>♠A</u>	
	♥4	♥x	<u>♥A</u>	♥H		
			♥x	♠x	<u>♠10</u>	♥7

Dat lijkt misschien wat zorgeloos van oost, maar hem was natuurlijk niet bekend dat zuid, door het misverstand over de gebruikte conventie, harten zou kunnen hebben.

De ontboden WL liet de score staan; hij schreef o.a. "mij is geen geval bekend waarin de PK aan noord verplichtte dit te melden" en

aangezien de spelregels er ook niet duidelijk over zijn, kwam het spel bij de PK terecht. De protestcommissie overwoog het volgende:

- dat de uitleg van het 3♦-bod door noord en zuid aan hun kant van het scherm verschillend is geweest;
- dat dit veroorzaakt lijkt te zijn door de verschillende afspraken die door NZ worden gebruikt afhankelijk van het wel of niet tussenbieden door de derde hand na een 1SA-volgbod;
- dat dit in potentie een situatie is waarin snel een misverstand ontstaat en/of een verkeerde uitleg gegeven wordt, waarbij noord en zuid in het voordeel zijn omdat zij weten dat zich makkelijk een misverstand voor kán doen en dus desondanks de juiste beslissing kunnen nemen;
- dat ook de tegenstanders in een dergelijke situatie recht hebben op deze informatie (art. 20F1);
- dat oost in zijn afspel dus gehinderd is, aangezien hij bij volledige uitleg ongetwijfeld veiliger had gespeeld en daardoor het contract zou hebben gemaakt.

en besloot daarom:

- de beslissing van de wedstrijdleider niet in stand te houden;
- de score op spel 8 vast te stellen op 4♠! door OW precies gemaakt, NZ -590;
- het protestgeld te retourneren.

Commentaar bij 04-01

Dit is een besluit in de lijn met het zo net besproken laatste protest van 2003. Zuid heeft zich vergist in een biedsituatie die door het NZ-paar op een ingewikkelde manier behandeld wordt. Het betreft hier een Meesterklassepaar, maar kennelijk is het onthouden van gecompliceerde afspraken zelfs op dat niveau geen uitgemaakte zaak. Er is ook gebleken dat deze zuidspeler vaker zijn eigen afspraken vergeet. In dit licht bezien was het voor de PK een tamelijk eenvoudig geval.

Persoonlijk ben ik minder gelukkig met het laatste deel van de overwegingen waarin de PK schijnt te suggereren dat noord aan zijn schermgenoot diende te vermelden dat zijn partner zich vaker in deze situatie vergiste. Het spijt me maar de uitleg in trant van "voor zijn 3♦-bod behoort mijn partner ruitens te hebben maar in de praktijk heeft ie weleens

hartens" is niet te tolereren. Je mag ook niet op deze manier spelen. Dit verdient op zijn minst een gele kaart.

Protest 04-02

Meesterklasse viertallencompetitie

In de halve finale van de Meesterklasse viertallencompetitie werd aan alle vier de tafels door het zetten van streepjes de verbruikte tijd vastgesteld. Kort gezegd komt het erop neer dat een speler een streepje krijgt als hij in zijn beurt om te bieden of te spelen méér dan tien seconden gebruikt.

In de tweede zitting werd aan één van de tafels de tijd flink overschreden en op basis van de streepjes werd de daaraan verbonden straf geheel aan een van beide betrokken teams opgelegd. Dat team was het daarmee niet eens en besloot de mening van de PK te vragen m.n. over de manier waarop de overtreding was vastgesteld. Het tijdverbruik was namelijk geregistreerd door enkele scholieren die niet konden bridgen en vlak voor de wedstrijd een beknopte uitleg hadden gekregen van wat de bedoeling was.

De protestcommissie overwoog:

- dat in de aanvullende bepalingen van deze competitie, als gepubliceerd in de brochure "Meesterklasse en Eerste Divisie viertallencompetitie 2003-2004" punt b1 "Tijdschema" is vastgelegd dat voor de zestien spellen van één zitting in deze competitie twee uur en vijftien minuten beschikbaar is;
- dat zij de geëigende commissie is om dit protest te behandelen, daar sprake is van een beslissing van de WL bij het hanteren van de spelregels en wedstrijdbepalingen zoals geregeld in de artikelen 92 en 93 van de spelregels;
- dat gebleken is dat in deze wedstrijd de tafel in de gesloten kamer in deze zitting zestien minuten meer tijd heeft gebruikt dan daarvoor beschikbaar was;
- dat de straf die opgelegd wordt bij overschrijding van de speeltijd drie imp per vijf minuten (of een gedeelte daarvan) bedraagt, waarbij de eerste vijf minuten, indien van toepassing voor beide teams, als grace time worden beschouwd (WR art. 23);
- dat deze straf proportioneel wordt opgelegd aan beide teams voorzover zij verantwoordelijk zijn voor de tijdsoverschrijding;
- dat door de Weko aanvullend is bepaald dat het tijdgebruik in knock-outwedstrijden wordt geregistreerd door een tijdwaarnemer die het tijdverbruik per speler vastlegt;
- dat uit deze registratie is gebleken dat het paar van het protesterende team zodanig meer tijd verbruikt heeft (ruim 88 minuten) dan zijn tegenstanders (haast 63 minuten) dat de WL de straf volledig aan dit team heeft toegerekend;
- dat appellant in zijn protest een aantal argumenten noemt waarvan voor de PK alleen de klacht van een gebrekkige tijdwaarneming voor zijn besluit een rol heeft gespeeld, omdat de andere argumenten geen betekenis hebben voor de vraag of een team voor strafvermindering bij tijdoverschrijding in aanmerking komt (zie artikel 23 WR);
- dat de constatering van appellant dat de tijdwaarnemer onervaren was en niet of nauwelijks kon bridgen juist is, maar dat het voor een dergelijke registratie niet nodig is het bridgespel goed te beheersen;
- dat deze tijdoverschrijding plaats vond in de tweede zitting en dat de tijdwaarnemer dus al enige ervaring had opgedaan, waarbij de PK heeft vastgesteld dat de WL voor aanvang van de eerste zitting een korte instructie heeft gegeven en dat de waarnemers onderling na de eerste zitting ervaringen hebben uitgewisseld om het werk zo goed mogelijk te kunnen voortzetten;
- dat daarbij met name het probleem van het winnen van een slag aan de orde is geweest, omdat voor iemand die nauwelijks of geen bridge speelt een dergelijke vaststelling moeilijk zo niet onmogelijk is;
- dat dit heeft geleid tot de instructie de verbruikte tijd toe te kennen aan de speler die na de denkpauze voorspeelt, wat hoe dan ook goed is waar te nemen;
- dat met onvolkomenheden in de tijdwaarneming in de regeling rekening wordt gehouden door een marge van vijf minuten voor elk van de teams te nemen, waar die marge in een wedstrijd gedurende een round robin vijf minuten in totaal is;
- dat uit de verbruikte tijd blijkt dat dezelfde straf zou zijn opgelegd als vijf minuten van

de aan appellant toegestreepte tijd naar de tegenstander wordt overgedragen, waarmee de foutenmarge dus nog verhoogd wordt;

- dat appellant bovendien in zijn verweer zegt dat: 'zij ongetwijfeld wat meer tijd verbruikt heeft dan de tegenstander'; een constatering die er niet op wijst dat het verschil in verbruikte tijd door appellant als gering werd ervaren.

De Protest Commissie heeft besloten:

- de beslissing van de wedstrijdleader te bekrachtigen;
- het protestgeld niet te retourneren.

Daarmee was de kous niet af want het team dat ongelijk kreeg, zocht het hogerop: de Commissie van Beroep werd gevraagd (in een beroepsschrift van zeven pagina's) of een en ander wel correct verlopen was. De uitspraak van de CvB vindt u elders in deze Weko-wijzer.

Commentaar bij 04-02

Dit was om verschillende redenen een zeer betreurenswaardige zaak. Maar van de positieve kant bezien, geeft het een aanleiding tot het instellen van een zorgvuldig onderzoek naar de hele tijdregeling en zijn uitvoering. Vooruitlopend op de discussie aangezwengeld door de spelersraad zal ik aan u bij deze gelegenheid vertellen wat mijn eigen mening over de tijdstraffen is.

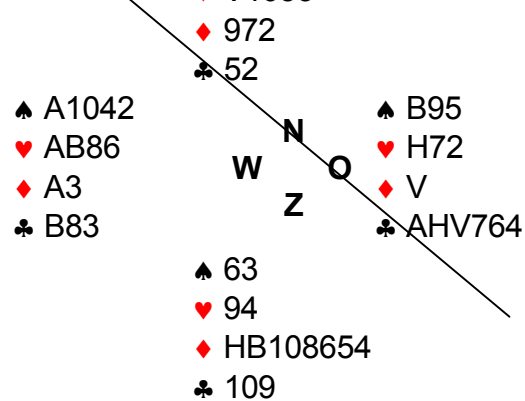
Als in gewone wedstrijden uit praktische overwegingen tijdoverschrijdingen niet te tolereren zijn, dient de wedstrijdleader het spelen op het voorgeschreven moment stop te zetten en een Gem. min-score te geven voor de onvoltooide of niet gespeelde handen (maar dat is waarschijnlijk in strijd met art. 8C, *red*). In knock-out viertallenwedstrijden zijn tijdstraffen ongewenst. Topspelers die niet in staat zijn in het vereiste tempo te spelen, krijgen eerst een waarschuwing, dan een gele kaart en als dit niet helpt een uitsluiting van de volgende wedstrijd.

Protest 04-03

Eerste Divisie viertallencompetitie

Spel 11

Z / -

Biedverloop:

West	Noord	Oost	Zuid
—	—	—	pas
1SA	pas	4♣ ^A	pas
4♠	pas	6♣	allen passen

Na een 14-16 SA en azenvragen wordt oost leider in 6♣. In de zesde slag speelt de leider ♠9 en noord wint de slag. Deze speelt een kleine schoppen na waarop de leider ♠5 bijspelt. Doordat het scherm zijn zicht belemmert, ziet zuid niet dat hij aan de beurt is om bij te spelen maar na enige tijd wordt hij daar door de dummy op gewezen. Hij verontschuldigt zich en speelt een kleine schoppen. Oost heeft echter de verontschuldiging niet gehoord en verkeert in de veronderstelling dat zuid nog ten minste één schoppen heeft omdat hij er zolang over deed voor hij bijspelde. De leider gaat vervolgens down terwijl het spel te maken is door noord in een hogekleurendwang te brengen.

De wedstrijdleader heeft geen compassie met oost; west en ook noord hebben gehoord wat zuid gezegd heeft en de WL vindt het down gaan dus voor oosts eigen rekening. OW zijn het daarmee niet eens en vragen de PK om een second opinion.

De protestcommissie overwoog vervolgens:

- dat zuid weliswaar in slag 7 langzaam heeft bijgespeeld, maar dat dit veroorzaakt werd door het feit dat hij meende dat de leider nog niet uit zijn hand had bijgespeeld;
- dat hij, toen hij door de dummy er op werd geattendeerd dat het zijn beurt was om bij te spelen, zich heeft verontschuldigd en onmiddellijk heeft bijgespeeld;

- dat door zuid dus geen overtreding is begaan;
- dat door de leider getrokken conclusies daarom geheel voor eigen rekening zijn.

De beslissing van de PK was daarom:

- de beslissing van de wedstrijdleider te bekrachtigen;
- het protestgeld niet te retourneren.

Commentaar bij 04-03

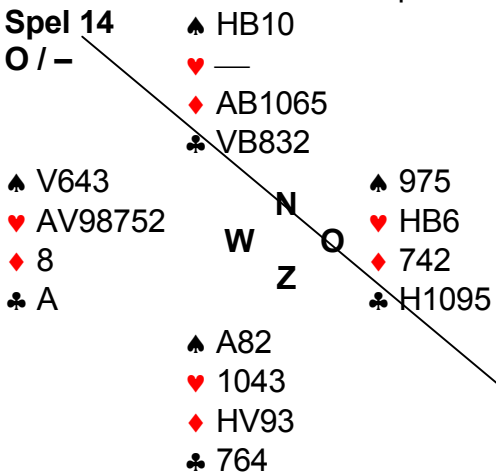
Niks aan toe te voegen. Voor sommige lieden maakt het kennelijk niets uit of ze het protestgeld wel of niet terug krijgen. Het valt te overwegen om voor volstrekt ongegronde protesten anderssoortige straffen te overwegen. Ik ben, zoals u nu al zeker begrepen hebt, een grote pleiter van gele kaarten.

Protest 04-04

Eerste Divisie viertallencompetitie

Spel 14

O / -

Biedverloop:

West	Noord	Oost	Zuid
—	—	pas	1SA
2♥	3♣ ^A	3♥	pas
4♥	doublet	pas	5♦
doublet	allen passen		

De 1SA-opening was 9-11 HCP en 3♣ een transfer voor ruiten. Er ontstond een probleem toen de biedtray na 4♥ erg lang aan de NO-kant van het scherm bleef. Het was duidelijk dat noord daarvan de veroorzaker was en daarom vroegen OW aan de WL te bekijken of zuids 5♦ nog wel door de beugel kon. Deze vond van niet en stelde een arbitrale score vast op basis van 4♥! -1. Daarmee waren NZ niet blij en ze besloten in protest te gaan bij

de PK. Ze kwamen van een koude kermis thuis, want de protestcommissie overwoog

- dat de biedtray na 4♥ erg lang aan de NO-kant van het scherm is geweest;
- dat gezien de aard van het biedverloop het duidelijk is dat noord voor deze extra tijd verantwoordelijk is, hetgeen een ongeoorloofde inlichting voor zuid oplevert waarvan deze in het verdere bieden (en evt. spelen) geen gebruik mag maken;
- dat het niet is uitgesloten dat zuid bij zijn beslissing 5♦ te bieden gebruik heeft gemaakt van de ongeoorloofde inlichting, daar die denkpauze immers slechts geïnterpreteerd kan worden als een twijfelachtig strafdoublet op 4♥, reden waarom 5♦ niet kan worden toegestaan;
- dat het 4♥-contract na de voor de hand liggende start van ♣V vrijwel altijd zal worden gemaakt;
- dat dus een score moet worden vastgesteld op basis van tien slagen in dat contract.

en besloot daarom

- de beslissing van de wedstrijdleider niet in stand te houden;
- de score op spel 11 vast te stellen op 4♥! door OW precies gemaakt, NZ -590;
- het protestgeld niet te retourneren.

Commentaar bij 04-04

Wederom een principiële beslissing. Het weglopen door zuid uit het doublet op 4♥ is alleszins begrijpelijk maar na een lange denkpauze van de partner zal het, op verzoek van de tegenpartij, teruggedraaid worden door de arbiter. Let wel, we hebben het hier over een lange denkpauze, vijf tot tien seconden is in deze situatie normaal, ook zonder biedschermen. Ook passen na een overdreven snél doublet kan trouwens door de arbiter afgekeurd worden.

Merk op dat de protesterende partij er bij de uitspraak nog beduidend slechter van werd. De WL had over het hoofd gezien dat na de voor de hand liggende klaverenstart het contract vrijwel altijd zal worden gemaakt omdat op ♣H de verliezende ruiten weg kan en er daarna nog slechts drie schoppenlagen verloren gaan.

Uitspraken van de Commissie van Beroep

Beroep 04-01

Dit beroep heeft betrekking op protest 03-48 dat werd gepubliceerd in Wekowitz 93.

Beroep tegen de uitspraak van de Protestcommissie (PK) van de Nederlandse Bridgebond inzake het protest tegen de beslissing van de wedstrijdler, genomen op spel 18 van de wedstrijd B.C.X. - B.C.Y. in de Meesterklasse viertallencompetitie, gespeeld op 14 december 2003 te Utrecht.

Samenvatting

BCX stelt beroep in tegen bovengenoemde beslissing van de PK en verzoekt de Commissie van Beroep een nieuwe beslissing te nemen. Zij voert daartoe aan dat de PK essentiële vormen heeft geschonden omdat de PK de zaak in behandeling heeft genomen voordat de wedstrijdler had beslist en omdat geen protestformulier is opgemaakt. Voorts heeft zij bezwaar tegen de inhoud van de beslissing.

De Commissie van Beroep verklaart op grond van het bepaalde in artikel 2.4 onder a van het Reglement op de Commissie van Beroep - waarin kort gezegd is bepaald dat beroep tegen uitspraken van de PK niet mogelijk is, tenzij de PK essentiële vormen heeft geschonden - BCX niet-ontvankelijk in haar beroep nu van schending van essentiële vormen niet is gebleken. Ingeval een wedstrijdler geen beslissing neemt moet er van worden uitgegaan dat hij de (fictieve) beslissing heeft genomen geen straf op te leggen dan wel geen arbitrale score (bedoeld wordt *arbitrale score, red.*) toe te kennen. De stelling van BCX dat de PK de zaak in behandeling heeft genomen voordat de wedstrijdler had beslist mist derhalve feitelijke grondslag. Het opmaken van een protestformulier kan achterwege blijven als partijen (kennelijk) akkoord gaan met een mondeling protest. De Commissie van Beroep komt vanwege de niet-ontvankelijkheid van het beroep niet toe aan de inhoudelijke bezwaren van BCX tegen de beslissing van de PK.

Feitelijke gegevens

Op 14 december 2003 is in Utrecht de wedstrijd gespeeld tussen BCX en BCY. Tijdens het afspelen van spel 18 heeft de spelleider, speler van BCY, uitlatingen

gedaan waardoor een tegenstander, speler van BCX, stelt misleid te zijn. De aanwezige wedstrijdler heeft niet op de zaak beslist, maar heeft de zaak doorgeschoven naar de PK, die aldaar aanwezig was en die na de wedstrijd de zaak in behandeling heeft genomen. De betrokken spelers en de wedstrijdler zijn bij de behandeling door de PK aanwezig geweest.

Ontvankelijkheid

Op grond van artikel 2.4 onder a van het Reglement op de Commissie van Beroep is beroep niet mogelijk tegen uitspraken van de PK tenzij de PK essentiële vormen heeft geschonden. BCX stelt zich op het standpunt dat daarvan sprake is geweest, nu de PK, omdat de wedstrijdler niet heeft beslist, in eerste en hoogste instantie de zaak heeft beslist. Volgens BCX had de PK eerst van de wedstrijdler een uitspraak moeten verlangen alvorens de zaak zelf in behandeling te nemen. Ook is er geen protestformulier ingediend.

Dit standpunt van BCX wordt niet gevolgd. Op zichzelf merkt BCX terecht op dat in beginsel de wedstrijdler een eerste uitspraak dient te doen, waartegen dan beroep mogelijk is bij de PK, een en ander conform het bepaalde in de artikelen 81 tot en met 85 van de spelregels voor wedstrijdbridge. In een geval als het onderhavige, waarin de wedstrijdler is ontboden, maar niet is overgegaan tot het nemen van een beslissing, moet het ervoor worden gehouden dat de wedstrijdler geen reden heeft gezien voor het opleggen van een straf of het toekennen van een arbitrale score en aldus (fictief) in die zin heeft beslist. Ook tegen een dergelijke fictieve beslissing is protest mogelijk. Kennelijk gaat ook de PK uit van een fictieve beslissing van de wedstrijdler nu zij in de aanhef van haar uitspraak van 23 december 2003 melding maakt van het protest van BCX tegen de beslissing van de wedstrijdler. In deze zin beschouwd mist de stelling van BCX dat geen uitspraak is gedaan door de wedstrijdler en dat er een rechtsgang is overgeslagen feitelijke grondslag.

Ook het feit dat geen protestformulier is ingediend kan BCX niet baten. De spelers zijn aanwezig geweest bij de behandeling van de zaak bij de PK en hebben daarmee kennelijk

ingestemd met het feit dat mondeling protest is ingediend. Onder deze omstandigheden is het niet opmaken van een protestformulier geen schending van een essentiële vorm. Alle overige argumenten van BCX betreffen de inhoud van de beslissing van de PK en de motivering daarvan. Ook al zouden deze klachten op zichzelf juist zijn, dan leidt dit nog niet tot ontvankelijkheid van het beroep. Deze klachten hebben immers geen betrekking op essentiële vormen als bedoeld in genoemd artikel van het Reglement op de Commissie van Beroep. Nu het onderhavige beroep op grond van bovengenoemde overwegingen niet ontvankelijk zal worden verklaard komt de Commissie van Beroep niet toe aan de behandeling van de klachten over de inhoud van de beslissing van de PK.

Beslissing

De Commissie van Beroep verklaart het beroep niet ontvankelijk.
Het beroepsgeld wordt niet gerestitueerd.

Beroep 04-02

Dit beroep heeft betrekking op protest 04-02 dat elders in deze Wekowitz is gepubliceerd.

Beroep tegen de beslissing van de Protest Commissie van de Nederlandse Bridge Bond d.d. 14 januari 2004 om de opgelegde tijdstraf tijdens de halve finale Meesterklasse viertallen d.d. 10 januari 2004 te handhaven.

Samenvatting

Tijdens de halve finale Meesterklasse viertallen tussen BCE en BCF heeft de wedstrijdlerder aan BCE een tijdstraf van 9 imp opgelegd. De Protest Commissie heeft die beslissing bekrachtigd.

De Commissie van Beroep acht appelland, voorzover het beroep betrekking heeft op bovengenoemd onderdeel, ontvankelijk omdat zij meent dat de heer Kooijman zich niet met deze beslissing van de Protest Commissie had moeten inlaten. De Commissie handhaaft echter de opgelegde tijdstraf, zulks gelet op de grootte van de verandering in toedeling van de "streepjes" die nodig zou zijn geweest om appelland deze halve finale winnend te laten afsluiten. Ondanks alle bezwaren die terecht tegen de gehanteerde tijdwaarneming zijn ingebracht, is het namelijk niet reëel te

veronderstellen dat de tijdwaarneming dusdanig slecht is geweest dat die andere uitkomst van tijdwaarneming met deugdelijke tijdwaarnemers mogelijk zou zijn geweest.

Feitelijke gegevens

Genoegzaam is komen vast te staan dat de tijdwaarnemers, werkzaam op zaterdag 10 januari 2004 bij de halve finale Meesterklasse viertallen, onvoldoende op hun taak waren berekend.

Onomstreden staat vast dat de wedstrijd 16 minuten te lang, ofwel 151 minuten heeft geduurd. De wedstrijdlerder gaat er in zijn berekening van uit dat er per deelnemend team normaliter (exclusief grace time) de helft van 135 minuten beschikbaar was, ofwel 67'30". De tijdsoverschrijding van 16 minuten rechtvaardigt een tijdstraf van 9 imp, aangezien is vastgelegd dat er per 5 minuten of deel daarvan 3 imp straf wordt toegekend.

Het bestreden besluit

De Protest Commissie van de Nederlandse Bridge Bond besluit op 14 januari 2004 de door de wedstrijdlerder opgelegde tijdstraf te handhaven. Appelland gaat hiertegen in beroep en verzoekt onder meer de opgelegde tijdstraf van 9 imp ongedaan te maken.

Ontvankelijkheid

Beroep tegen een uitspraak van de Protest Commissie staat alleen open indien door de Protest Commissie essentiële vormen zijn geschonden (art. 2 lid 4 sub a van het Reglement CvB).

Appelland stelt in beroep dat de navolgende essentiële vormen zijn geschonden:

1. de heer A. Kooijman, voorzitter van de Protest Commissie, had zich moeten terugtrekken;
2. appelland is door de Protest Commissie niet gehoord;
3. de argumentatie van de Protest Commissie bevat feitelijke onjuistheden;
4. de argumentatie van de Protest Commissie bevat relevante tegenstrijdigheden;
5. de Protest Commissie verwijst naar een niet bestaande regeling;
6. de Protest Commissie heeft incorrect en misleidend uit het protestgeschrift van appelland geciteerd;
7. uit de argumentatie van de Protest Commissie blijkt dat de straf op ondeugdelijke gronden is opgelegd.

Ad 1.

De Commissie is van oordeel dat de heer A. Kooijman, als geestelijk vader van de “streepjesregeling”, die bovendien de regeling, waartegen in de bridgewereld veel verzet is gerezen, in het publieke debat door middel van publicaties heeft verdedigd, geen deel had moeten uitmaken van de Protest Commissie toen deze het protest van BCE behandelde. Daarbij komt nog dat zowel de heer A. Kooijman als de heer B. Westra deel uitmaakt van de Weko, aan wie blijkens art. 2 lid 2 Competitie Reglement de organisatie van de bondscompetities is opgedragen, en welke commissie derhalve verantwoordelijk is voor het inzetten van onbekwame tijdwaarnemers. Deze vaststellingen acht de Commissie ernstig genoeg om appellant in zijn beroep te ontvangen.

Ad 2.

Ten overvloede zij opgemerkt dat de Protest Commissie blijkens art. 9 Protestreglement niet gehouden is partijen te horen, indien zijzelf een mondelinge behandeling niet nodig acht.

Nu klacht 1. gegrond is bevonden, worden de overige klachten onbesproken gelaten. De ontvankelijkheid van appellant staat immers vast door de gegrondheid van de eerste klacht.

Voor het overige in beroep aangevoerde (waaronder het toepassen van de omstreden tijdregeling op zich en het toestaan van bruine conventies) acht de Commissie appellant niet-ontvankelijk, daar hieromtrent voorafgaand aan het bestreden besluit niet was geklaagd, zodat in het bestreden besluit daarover ook niets is besloten.

Terugverwijzen of zelf afdoen?

De Commissie geeft er de voorkeur aan om een zaak waartegen een beroep slaagt omdat een essentiële vorm is geschonden, terug te verwijzen naar het orgaan dat de bestreden beslissing heeft genomen, opdat deze de zaak alsnog op juiste wijze kan afdoen. Nu daarvoor in dit gegeven geval geen tijd meer beschikbaar is (de uitspraak werd gedaan op 22 januari, *red.*) – de finale Meesterklasse viertallen vangt aan op 24 januari 2004 – zal de Commissie deze zaak zelf afdoen.

Inhoudelijke overwegingen

In deze zaak is uitsluitend aan de orde of de opgelegde straf van 9 imp juist is verdeeld

tussen beide partijen. Uit het “streepjesformulier” blijkt dat 323 streepjes (à 10 seconden) ten laste van BCE zijn genoteerd en ten laste van BCF 171.

Gegeven het verschil in streepjes (152), hetgeen neerkomt op 25'20”, en (wat hier verder ook van zij) aangenomen dat de deelnemers voor het overige 50% van de gespeelde tijd hebben verbruikt, zou – als de gegevens op het formulier boven iedere twijfel verheven zouden zijn – BCE de helft van 151' + de helft van 25'20” hebben gebruikt, ofwel in totaal 88'10”. BCF daarentegen zou 62'50” hebben gebruikt.

Gegeven de uitslag van de gehele halve finale zonder de aan de orde zijnde tijdstraf (164–162 in het voordeel van BCE), zou appellant als winnaar van deze halve finale kunnen worden uitgeroepen, als van de 9 imp tijdstraf hoogstens 5 imp ten laste van BCE zou worden gebracht. Dit zou zich voordoen als van de gezette streepjes er iets meer dan de helft ten laste van BCE zouden zijn gezet en iets minder dan de helft ten laste van BCF.

Het feit dat de tijdwaarnemers niet toegerust waren voor hun taak, vergroot de foutenmarge in hun waarnemingen. Dat gezegd zijnde, wordt allereerst vastgesteld dat er geen grond bestaat aan te nemen dat de mogelijk gemaakte fouten in het streepjes zetten in overwegende mate in het voordeel van een van de deelnemers heeft gewerkt. Gelet op het enorme aantal streepjes dat fout gezet zou moeten zijn om tot een verdeling te komen waarbij de tijdstraf dusdanig zou zijn dat BCE de halve finale winnend zou afsluiten, is het bovendien niet redelijk de door de tijdwaarnemers genoteerde feiten geheel te negeren en de straf te niet te doen. Ook als de Commissie alle spellen waarin er minder dan zes streepjes gezet zijn buiten beschouwing laat, omdat hierbij de kans op foutieve waarnemingen wellicht groter is dan bij de ‘bulk’-aantallen, stelt zij vast dat de strafverdeling niet wezenlijk anders had kunnen worden vastgesteld dan op 14 januari is gebeurd.

De Commissie verwijst voorts naar de enige twee voorbeelden toe die appellant zelf in beroep heeft aangedragen. Zo stelt appellant onder ‘probleem 2’ dat het eerste spel Noord-Zuid (BCE) ‘zeker 10 minuten’ heeft gekost vanwege het hanteren van de bruine conventie door Oost-West. In het formulier staan 64 streepjes bij Noord-Zuid, hetgeen overeen-

komt met 10'40". Ten tweede stelt appellant in beroep dat Oost op het laatste spel (16) 'langzaam speelde' (zonder hiermee overigens opzet te impliceren). De Commissie registreert dat Oost op dit spel 26 streepjes achter zijn naam heeft staan, hetgeen overeenkomt met 4'20", voor Oost inderdaad meer dan bij enig ander spel. Op grond van deze door appellant zelf aangedragen voorbeelden en aannemende dat appellantes waarnemingen redelijk correct zijn, stelt de Commissie vast dat de streepjes in beide gevallen vrij accuraat overeenkomen met de waarnemingen van appellant zelf.

Naar het oordeel van de Commissie is derhalve genoegzaam komen vast te staan dat de verantwoordelijkheid voor de tijdsoverschrijding van de bewuste zitting in ieder geval in een dusdanige mate aan BCE te wijten is geweest, dat daarbij een tijdstraf past die ertoe leidt dat BCF de halve finale winnend afsluit. Gelet op het voorgaande bestaat er geen reden anders te beslissen dan de wedstrijd-leider heeft gedaan.

Omdat in deze bijzondere rechtsgang een strenge eis voor de ontvankelijkheid is gesteld, en in dezen aan de eis is voldaan, meent de Commissie dat het beroepsgeld moet worden gerestitueerd.

Ten overvloede hecht de Commissie eraan op te merken dat zij met haar uitspraak geen oordeel geeft over de toelaatbaarheid en/of de wenselijkheid van de omstreden tijdsregeling. Dit aspect vormt echter, zoals gezegd, geen onderdeel van het beroep. Wel hecht de Commissie eraan op te merken dat de bestreden beslissing van de Protest Commissie, voor zover inhoudend dat het, om tijdwaarnemer te zijn, "niet nodig is het bridgespel goed te beheersen", misplaatst is, nu sprake was van ten minste drie tijdwaarnemers die hoe genaamd niet vertrouwd waren met het bridgespel.

Uitspraak CvB

De Commissie van Beroep verklaart appellant ontvankelijk omdat de Protest Commissie een essentiële vorm heeft geschonden. Zelf vanwege de korte tijd tot aan de finale in hoogste instantie opnieuw rechtdoende, bekrachtigt zij de beslissing van de wedstrijd-leider en verklaart zij derhalve het beroep ongegrond. Het beroepsgeld wordt gerestitueerd.

Beroep 04-03

Dit beroep werd ingesteld door een vereniging tegen de beslissing van de AKL om een hoofdklassebekerwedstrijd die in verband met weersomstandigheden was afgelast door loting te beslissen.

Samenvatting

De betreffende bekerwedstrijd is vastgesteld op 28 januari in Amersfoort. De weersomstandigheden op die dag waren slecht. Dit heeft er toe geleid dat de wedstrijd is uitgesteld. Hoewel de gang van zaken hieromtrent niet geheel duidelijk is, staat wel vast, dat dit uiteindelijk zonder bezwaar is gebeurd. Dit houdt in dat in gevolge art. 14 van het Bekerreglement de meest gereede partij zich tot het Bondsbureau dient te wenden om een nieuwe dag vast te doen stellen. Door de vereniging is hier op aangedrongen zowel bij de tegenstander als bij het Bondsbureau doch zonder resultaat. De reglementen geven aan wat er in dat geval dient te geschieden. De mogelijkheid om door loting een team aan te wijzen is daarbij niet vermeld. Tegen de beslissing van de AKL om de wedstrijd door loting te beslissen is derhalve terecht beroep ingesteld.

Feitelijke gegevens

Beide teams hadden afgesproken de hoofdklasse bekerwedstrijd te spelen in Amersfoort op 28 januari. Niet weersproken is dat het die dag zeer slecht weer was en er een advies was van het KNMI om niet de weg op te gaan. Door appellant is het verzoek uitgegaan om de wedstrijd uit te stellen. Over of de tegenstander hiermee akkoord is gegaan, zijn de meningen verdeeld. In ieder geval staat vast dat uiteindelijk geen bezwaar is gemaakt tegen uitstel. Zijdens de appellant is binnen de daartoe gestelde termijn van een week aangedrongen om een nieuwe datum vast te stellen doch tevergeefs. De AKL heeft toen in overleg met het Bondsbureau besloten dat loting de enige manier is om het team aan te wijzen dat door mag naar de volgende ronde. De loting is door appellant verloren. Appellant heeft een mondelinge behandeling gevraagd, de tegenstander heeft een verweer ingediend. In een brief van het Bondsbureau wordt gesteld dat het initiatief voor uitstel van appellant is uitgegaan, dat partijen een week is gegeven een andere dag vast te stellen alsmede dat de tegenstander niet al te actief is geweest in het vaststellen van een andere dag.

Inhoud van het beroep en standpunt van partijen

In het door appelland ingestelde beroep tegen de beslissing van de AKL ontwikkelt zij een vijftal grieven, die in feite alle er op neerkomen dat de uitslag van de bekerwedstrijd ten onrechte door loting is bepaald. Zij stelt dat de tegenstander een expliciete verantwoordelijkheid had om een datum voor de wedstrijd vast te stellen. Voorts dat bij gebreke daarvan het Bonds bureau dit had moeten doen. Ook wordt aangevoerd dat er zijdens appelland diverse malen is gepoogd om tot een datum te komen.

In het verweer van de tegenstander wordt gesteld dat dit niet mogelijk was en dat uitstel uitsluitend is verleend op verzoek van appelland.

Overwegingen

Hoewel over de gang van zaken omtrent het uitstel van de wedstrijd niet volledig overeenstemming bestaat kan als vaststaand worden aangenomen dat de weersomstandigheden op die dag zeer slecht waren en dat er een waarschuwing van het KNMI was uitgegaan. Uitstel van de wedstrijd was onder die omstandigheden niet onredelijk. Betwist is trouwens ook niet dat hiertegen geen bezwaar is gemaakt. In dat geval dient overeenkomstig het bepaalde van art. 14 van het Bekerreglement te worden gehandeld. Wanneer er geen overeenstemming over een datum wordt bereikt dient door de meest gereede partij aan het Bonds bureau te worden verzocht het tijdstip van de wedstrijd vast te stellen. Door appelland zijn hiertoe diverse pogingen gedaan doch zonder resultaat. Op grond van deze bepaling had het Bonds bureau een nieuwe dag moeten vaststellen. Het besluit van de AKL dat loting de enige manier is om het team aan te wijzen dat door kan gaan kan dan ook niet in stand blijven.

Art. 16 van het Bekerreglement waarnaar wordt verwezen is niet voor deze situatie geschreven. Dit geldt als er wel een wedstrijd is gespeeld maar er geen winnaar is. Het is niet uitgesloten dat in sommige gevallen een loting uitkomst moet bieden doch wanneer de reglementen in een en ander voorzien komt dit niet aanmerking. Op basis hiervan zal de zaak moeten worden afgehandeld.

Nu appelland in het gelijk is gesteld heeft zij geen belang meer bij een mondelinge behandeling.

Beslissing

Verklaart het beroep gegrond;
Vernietigt het besluit van de AKL dat loting de enige manier is om een team aan te wijzen om door te gaan naar de volgende ronde in de bekerwedstrijd;
Verstaat dat hiermee de uitslag van de loting is vervallen;
Bepaalt dat het beroepsgeld dient te worden terugbetaald.

Beroep 04-04

Dit beroep werd ingesteld door een vereniging tegen de beslissing van de DKL om een beslissingswedstrijd te laten spelen om het kampioenschap in de hoofdklasse viertallen in plaats van, zoals eerder aangekondigd, het onderlinge resultaat te laten gelden.

Beroep tegen de beslissing van het bestuur van het district om twee in de viertallencompetitie hoofdklasse gelijk geëindigde viertallen een beslissingswedstrijd te laten spelen, ingesteld door B.C.A.

Samenvatting

BCA wordt in december door de DKL gehuldigd als zijnde gepromoveerd naar de tweede divisie, hoewel het viertal gelijk geëindigd is met BCB. Vanwege het onderling resultaat acht de DKL BCA gepromoveerd, in lijn met haar eerder tijdens de competitie jegens dit team gedane uitlating.

Kort daarop neemt BCB het standpunt in dat een beslissingswedstrijd dient te worden gespeeld. Na ingewonnen advies van het bonds bureau van de NBB beslist de DKL conform de lezing van BCB.

Nadat de beslissing door het districtsbestuur (DB) op schrift is gesteld, maakt BCA daartegen bezwaar. Het DB wijst het bezwaar af. BCA komt daarna in beroep bij de CvB.

De Commissie acht appelland niet-ontvankelijk, omdat de termijn voor het bezwaar tegen de beslissing van het DB niet in acht genomen is. De termijn daarvoor belooft acht dagen, zodat de zaak te laat aan het DB is voorgelegd.

Ten overvloede overweegt de Commissie dat het beroep zou zijn afgewezen, als appelland ontvankelijk zou zijn geweest. Er is voorafgaand aan de competitie namelijk geen afwijkende regeling bekend gemaakt. Daarom wordt deze situatie beheerst door art. 18 lid 1

Competitiereglement (CR), zodat een beslissingswedstrijd moet worden gespeeld.

Feitelijke gegevens

In december 2003 werd de laatste speelronde afgewerkt in de hoofdklasse van het district. De eerste viertallen van BCA en BCB eindigden, gerekend in winstpunten, gedeeld op de eerste plaats. Die avond werden beide teams gehuldigd als “gedeeld eerste” maar tevens riep de DKL – in lijn met een uittaling tegenover BCA van enige weken voordien – BCA vanwege het onderlinge resultaat uit tot het viertal dat was gepromoveerd naar de tweede divisie.

Een dag later werd de DKL gebeld door een vertegenwoordiger van BCB, omdat deze meende dat de reglementen een beslissingswedstrijd voorschrijven. De DKL stelde dat art. 18 lid 1 CR weliswaar toepasselijk is op deze situatie maar alleen “zonodig” een beslissingswedstrijd voorschrijft, dus als de onderlinge wedstrijd tussen de twee gelijk geëindigde viertallen onbeslist is geëindigd. Nadat BCB had laten weten zich bij een dergelijke uitkomst niet te zullen neerleggen, heeft de DKL het wedstrijdsecretariaat van de NBB geraadpleegd. Daar werd verteld dat met het woord “zonodig” bedoeld is dat een beslissingswedstrijd alleen wordt gespeeld als de vraag wie het hoogst is geëindigd, relevant is voor promotie of degradatie. Nu dat hier het geval is, dient een beslissingswedstrijd te worden gespeeld, zo vernam de DKL.

Op basis daarvan oordeelde de DKL dat een beslissingswedstrijd moet worden gespeeld. Het DB deelde deze beslissing mee aan BCA. Al of niet door afwezigheid van de secretaris van die club nam men pas weken later kennis van deze brief.

BCA maakt vervolgens bezwaar bij het DB tegen deze beslissing. Dat besliste dat de beslissing werd gehandhaafd.

Daarom gaat BCA in beroep bij de Commissie. De DKL legt de zienswijze van de feiten aan de Commissie voor en het beroep wordt krachtens art. 12 Reglement op de Commissie van Beroep (RCvB) behandeld door één lid van de Commissie

Het bestreden besluit

Het bestuur van het district besloot dat een beslissingswedstrijd moet worden gespeeld tussen BCA en BCB om uit te maken welke

van beide viertallen promoveert naar de tweede divisie.

Ontvankelijkheid

Bezwaren van andere strekking dan de in hoofdstuk XI van de Spelregels bedoelde protesten moeten op straffe van niet-ontvankelijkheid worden ingediend binnen acht dagen, zo schrijft art. 5 lid 1 RCvB voor, tenzij het beroep in eerste instantie dient voor de Commissie, in welk geval de termijn een maand belooft.

Blijkens art. 4 lid 1 RCvB is het DB bevoegd op het bezwaar te beslissen omdat het DB geldt als het Regelend Bestuur ten aanzien van deze competitie. Tegen de beslissing van het DB staat vervolgens beroep open bij de Commissie.

De aangevallen beslissing, althans de schriftelijke neerlegging daarvan, dateert van 31 januari 2004. BCA heeft aangegeven dat deze brief de club uiterlijk 15 februari 2004 heeft bereikt. Toch heeft BCA het bezwaar tegen de beslissing pas bij brief d.d. 8 maart ingediend, en daarmee de termijn ruimschoots overschreden. Daarmee staat vast dat BCA niet-ontvankelijk is in zijn bezwaar, tenzij er genoegzame grond zou bestaan om aan de niet-ontvankelijkheid van het bezwaar in eerste instantie voorbij te gaan.

Vaststaat echter dat BCB geen gelegenheid heeft gekregen zich naar aanleiding van het bezwaar van 8 maart 2004 uit te laten en de niet-ontvankelijkheid in eerste instantie dus niet heeft kunnen bepleiten. Tevens staat vast dat BCB tijdens de behandeling van 26 april 2004 aandacht heeft gevraagd voor het feit dat BCA een en ander wel erg lang heeft laten duren. Daarom oordeelt de Commissie dat uit niets blijkt dat BCB een beroep op de niet-ontvankelijkheid van BCA zou hebben prijsgegeven.

De Commissie acht BCA dan ook niet-ontvankelijk in zijn bezwaar.

Inhoudelijke overwegingen (ten overvloede)

Ten overvloede overweegt de Commissie dat het DB inhoudelijk een juiste beslissing heeft genomen, zodat de aangevallen beslissing in stand gelaten zou zijn als het bezwaar tijdig zou zijn ingediend.

Het DB heeft voorafgaand aan de competitie geen van het CR afwijkende regeling bekend gemaakt, zodat het CR onverkort van toepassing is op deze kwestie.

Wel is tijdens de competitie – ergens in november 2003 – door de DKL aan BCA aangegeven dat bij gelijk eindigen het onderlinge resultaat de doorslag zou geven. BCB ontkent van die correspondentie te hebben kennisgenomen. Zelfs als de DKL die lezing wél aan BCB zou hebben gezonden, is zij irrelevant omdat het niet gaat om een regeling die voorafgaand aan de competitie is bekendgemaakt. De bij het bondsbureau ingewonnen informatie over de uitleg van art. 18 lid 1 CR is correct; de beslissingswedstrijd is alleen nodig, en daarop slaat dus het woord “zonodig”, als de rangschikking van twee gelijk geëindigde viertallen van belang is voor promotie, gerechtigdheid tot deelname aan play-offs of degradatie. De juistheid van deze lezing volgt mede uit hetgeen is bepaald in art. 18 lid 2 CR. Het standpunt van BCA dat “zonodig” zou zien op de situatie dat de onderlinge wedstrijd onbeslist is geëindigd, is derhalve incorrect. De stelling van BCA dat BCB bekend was met de lokale regeling, omdat BCB op de avond zelf BCA feliciteerde met de promotie, is niet ter zake doende. Ten eerste doet deze zienswijze niet af aan de vaststelling dat voorafgaand aan de competitie geen afwijkende regeling bekend is gemaakt. Ten tweede kan

het overbrengen van felicitaties, zonder gelegenheid te hebben gehad de gerezen situatie te toetsen aan het geldende reglement, niet gelijkgesteld worden met het afzien van reglementaire rechten.

Ten slotte bespreekt de Commissie de stelling van BCA dat de beslissing van de DKL dat BCA is gepromoveerd, onherroepelijk is geworden omdat daartegen niet officieel is geprotesteerd. BCB heeft namelijk eerst informeel laten weten de zienswijze van de DKL te betwisten; daar is niets fouts aan. Vervolgens heeft de DKL de beslissing gewijzigd, zodat er voor BCB geen enkele noodzaak meer bestond officieel bezwaar te maken. De beslissing van de DKL is niet onherroepelijk geworden, omdat die door de DKL zelf is teruggenomen en gewijzigd. Daar komt nog bij dat het zeer de vraag is of de uitslating van de DKL op de avond van 11 december 2003 wel als beslissing is te beschouwen. Derhalve verwerpt de Commissie deze stelling van BCA.

Uitspraak CvB

De Commissie van Beroep verklaart appellant niet-ontvankelijk in zijn beroep.

Het beroepsgeld wordt niet gerestitueerd.

(Puppet) Stayman - wel of niet alerteren?

van de Weko

In de alerteerregeling staat:

Conventies die niet behoeven te worden gealerteerd:

- * 2♣ als Stayman na partners 1SA-opening, ongeacht of 2♣ een vierkaart hoog belooft of niet;

In een discussie op www.bridgeweb.nl is de vraag gesteld wat nu verstaan moet worden onder Stayman. In dit artikel een nadere toelichting. Niet alle bestaande varianten van Stayman worden in dit artikel behandeld, de

bedoeling is dat de WL (en de spelers) weten of een variant gealerteerd moet worden.

Stayman is een conventie na een 1SA-opening (voor dit artikel wordt uitgegaan van de 1SA-opening, maar het betreft ook de Staymanconventie na een 2SA-opening of -herbieding na een conventionele sterke opening) van partner waarbij via het 2♣-bod gevraagd wordt naar eventuele vierkaarten in de hoge kleuren. Hierbij horen twee antwoordschema's:

<i>Bod</i>	<i>Stayman</i>	<i>Van Start tot Finish</i>
2♦	geen vierkaarten hoog	geen vierkaarten hoog
2♥	vierkaart harten en eventueel vierkaart schoppen	vierkaart harten en geen vierkaart schoppen
2♠	vierkaart schoppen en geen vierkaart harten	vierkaart schoppen en geen vierkaart harten
2SA	geen betekenis	beide vierkaarten hoog

Dit geeft al aan dat Stayman bedoeld is voor het vinden van de 4/4 fit in een hoge kleur. Nu zijn er vele varianten die ook Stayman heten, maar voldoen deze aan de bedoelde eis?

Bij de Stayman-relay wordt nog steeds een van beide antwoordschema's gebruikt, maar bij deze variant kan de vraag ook gesteld worden omdat een van de volgende afspraken van toepassing is:

- het directe 2SA-bod (standaard limiet) heeft een andere betekenis
- na het antwoord kan met 3♣ of 3♦ een zwak spel worden aangegeven
- na het antwoord kan met 3♣ of 3♦ een conventioneel vraagbod gedaan worden (minor suit asking)

Deze variant voldoet nog aan de 'Stayman-eisen' In deze "uitzonder"-Stayman *beloofd* de bieder geen vierkaart hoog, maar als hij deze wel heeft, is het bod voornamelijk bedoeld om de 4/4 fit te vinden.

Een andere variant is de Puppet Stayman. Basis van deze variant is dat niet alleen gezocht wordt naar een 4/4 fit in een hoge kleur, maar speciaal ook naar de 5/3 fit. We kunnen dit terug vinden in een antwoordschema.

Bod	Puppet Stayman
2♦	één of twee vierkaarten hoog
2♥	vijfkaart harten
2♠	vijfkaart schoppen
2SA	geen vier- of vijfkaarten hoog

Deze variant voldoet *niet* aan de Stayman-eisen. Bedoeling is niet alleen om de 4/4 fit te vinden maar ook om de 5/3 fit te vinden (op twee niveau). Hoewel het Staymanbod dus geen vierkaart belooft, moet deze variant *wel* gealerteerd worden.

We kunnen echter *niet* stellen dat Stayman gealerteerd moet worden als de 1SA-opening volgens afspraak een vijfkaart kan bevatten. Er bestaan antwoordschema's waar de vijfkaart in de hoge kleur op drie niveau wordt aangegeven (2♥ = vierkaart harten en 3♥ = vijfkaart harten).

Aan de vernoeming van Stayman in de conventie valt dus niet het recht van niet-alerteren af te leiden. Als de doelstelling van het 2♣-bod onder meer inhoudt dat op twee niveau uitgezocht kan worden of er een vijfkaart hoog bij de 1SA-openaar zit, moet deze *wel* gealerteerd worden.

Nog een laatste opmerking: als een paar twee verschillende mogelijkheden heeft om als Stayman naar de hoge kleuren te vragen. Dat is bijvoorbeeld het geval in een variant waarbij 2♣ zwakker is dan 2♦, zoals nog wel eens wordt gebruikt na een zwakke 1SA-opening. In dat geval moeten zowel 2♣ als 2♦ altijd worden gealerteerd omdat nu de bijzondere informatie beschikbaar is dat 2♣ zwak en 2♦ mancheforcing Stayman is.

Te langzaam spelen in viertallenwedstrijden van de Weko

Op haar vergadering van 16 juni 2003 heeft de Weko besloten om de straffen voor het te laat beëindigen van een viertallenwedstrijd met een uitslag in WP's meer in lijn te brengen met wat internationaal gebruikelijk is. Dit heeft gevolgen voor het toepassen van artikel 23 lid 1 van het WR. De straffen voor te laat beëindigen zijn onveranderd (als per artikel 26.1) en volgens het onderstaande tabelletje.

0 - 5 minuten	0 WP
5 - 10 minuten	1 WP
10 - 15 minuten	2 WP
15 - 20 minuten	3 WP
20 - 25 minuten	4 WP
25 - 30 minuten	5 WP, etc.

Indien een viertallenwedstrijd méér dan vijf minuten te laat klaar is, dient de WL vast te stellen voor welk percentage daarvan elk van de paren die aan de betreffende tafel speelden verantwoordelijk is. Beide paren krijgen nu het aldus vastgestelde percentage van de straf volgens het tabelletje. Deze straf wordt afgerond op één decimaal achter de komma, en zo nodig naar de nul toe.

Voorbeeld: bij zestien minuten te laat, waarbij één partij voor 75% verantwoordelijk is, levert dit dus straffen op van 2,2 (0,75x3) WP en 0,7 (0,25x3) WP.

Puntentellers, vrije jongens en andere vogels

door Sytze Sietsma

Een essentieel uitgangspunt van bridge is dat spelers bereid zijn hun tegenstanders volledig op de hoogte te stellen van hun (bied-)afspraken. Bij het geven van uitleg denken we dan altijd aan de vaste categorieën zoals die op de systeemkaart vermeld zijn: hoe sterk is de SA-opening, hoe lang is een 1♣-opening minimaal, hoe komen we uit. Maar het geven van uitleg gaat verder dan alleen maar de formele afspraken die op de systeemkaart en in het systeemboek staan. Als een speler een paar keer afwijkt, die afwijking bevalt hem en zijn partner gaat er rekening mee houden, dan is de afwijking onderdeel van het systeem geworden. Mondeling moet de tegenstander vrij snel op de hoogte gebracht worden en op een gegeven moment moet ook de systeemkaart aangepast worden aan de nieuwe situatie. Gelukkig hebben we tegenwoordig computers en slaan we de systeemkaart daarin op, zodat een kleine wijziging snel is ingevoerd en er een nieuwe uitdraai kan worden gemaakt.

Tot zover is het meeste bekend. Ik wil graag eens een paar opmerkingen maken over een belangrijk ander onderdeel van het systeem, waar je eigenlijk nooit iets over hoort en dat toch een belangrijk gegeven is. Vergelijkt u eens de volgende handen:

I	♠ A 5 4 2	II	♠ A 3
	♥ V B 5		♥ H 9 8
	♦ V B 3		♦ V 10 9
	♣ A B 2		♣ A B 10 9 4
III	♠ H V 10	IV	♠ A 5 3
	♥ A 10 9		♥ A V 2
	♦ A 10 8 7 6		♦ A 5 3 2
	♣ A 3		♣ A 8 6

Welk van deze vier handen voldoet aan de eisen van een 15-17 sans? Sommige bridgers zijn heel simpel. De handen I en III voldoen aan de puntenrange en zijn *dus* de 1SA-openingen. Andere spelers bekijken het spel anders. Spel I heeft 15 punten in een verder hopeloze hand, terwijl hand II met 14-punten wel "goed voelt".

Net zo is de 17-punter nr III te mooi en de 18-punter nr IV eigenlijk best lelijk. Deze spelers

vinden dat de handen II en IV voldoen aan de eisen van een 15-17 sans.

Laten we eens een paar zwakke handen met hoge kleuren bekijken. Met welke handen kunnen we een multi 2♦ openen?

I	♠ 5 2	II	♠ A H B 10 4
	♥ A V B 10 8 5		♥ 4 2
	♦ H 8 2		♦ 7 4 2
	♣ 9 2		♣ 8 5 2
III	♠ H 6 4	IV	♠ B 10 8 7 5 3 2
	♥ V 9 8 7 4 2		♥ 6
	♦ V 4		♦ H B 5
	♣ 5 4 2		♣ 10 7 4

Tja, de hartenhanden (I en III) voldoen aan de strikte eisen: zeskaarten met 6-10 punten. We kunnen volhouden dat dit *dus* de multi 2♦-handen zijn. Andere spelers zullen beweren dat de schoppenhanden (II en IV) veel meer in de richting van een multi 2♦ komen: een leuke kleur en een paar punten.

Beide voorbeelden gaan over hetzelfde thema. Sommige spelers zijn puntentellers en vinden dat een 2SA-opening altijd precies 20, 21 of 22 punten moet hebben. Ze vinden dat de lengte van de openingsbiedingen altijd precies bekend moet zijn. Andere spelers zijn meer vrije jongens: een 2SA-opening met een hele mooie 19- of een lelijke 23-punter moet kunnen. Je speelt weliswaar vijfkaarten hoog, maar met een negenpunts derdehandsje geef je toch meteen de uitkomst aan met AH-vierde?

Dit artikel gaat niet over het spelen van bridge. Welk van de twee methodes het beste is (of een intelligente mix misschien?), interesseert me nu even niet. Dit artikel gaat over spelregels en dan met name over uitleg. Zowel de puntenteller als de vrije jongen hebben de plicht hun biedsysteem inzichtelijk te maken voor de tegenstander. Voor de precieze speler is het misschien makkelijker omdat hij zich altijd strak aan de grenzen houdt. De vrije jongen heeft echter ook die plicht. Hij zal érgens moeten aangeven dat puntengrenzen voor hem een indicatie zijn,

maar dat hij toch vrij vaak een interpretatie geeft van zijn hand. Het is zeker niet verboden, zoals sommige puntentellers wel denken, om de hand te interpreteren en dan soms een bod te doen dat net niet onder de strikte grenzen valt. Integendeel, het is natuurlijk toegestaan om handevaluatie te gebruiken en te proberen op die manier betere eindcontracten te bereiken (nogmaals: ik heb er hier geen opvatting over of dat ook gaat lukken). Wat ik echter wel verlang, en dat is mijn taak als wedstrijdleider, is dat ook een vrije jongen ergens op de systeemkaart en in de mondelinge uitleg aangeeft dat hij tot de vrije jongens hoort en dat je de grenzen in lengte en punten niet al te streng moet opvatten.

Dit is nodig omdat ik als tegenstander het recht heb te weten wat de afspraken zijn. Ik wil weten of de tegenstander met precies een zevenkaart preëemptief geopend heeft of dat het ook een zeskaart (of zelfs een vijfkaart?) kan zijn. Ergens op de systeemkaart wil ik dat kunnen lezen. Mijn voorstel, en het is nu alleen maar een voorstel, is om dit voorop de grote systeemkaart te zetten. Daar staat een leeg vak met als kop "biedingen waar uw tegenstander zeker op bedacht moet zijn". Bijna iedereen vult daar in dat men multi en Muiderberg speelt etc. Nou, daar hoef ik niet op bedacht te zijn. Ik lees liever: vrije interpretatie van puntengrenzen bij SA, vrije interpretatie van lengtegrenzen bij preëempts. Met deze opmerkingen geef ik de tegenstander informatie over mijn biedsysteem die ze echt nodig heeft.

Bij Muiderberg weet (bijna) iedereen die een zwak zeskaartje voor een vijfkaart verslijt inmiddels dat hij iets van "variant" of "heuvel" op de systeemkaart moet schrijven. Maar bij multi zou dat volgens de preciezen ook moeten. Ze zijn vaak zelf (ten onrechte) van mening dat een zevenkaart zelfs verboden is, omdat multi op zichzelf al een afwijking op de regeling voor Bruine Sticker Conventies is. Ik zie liever dat op de voorkant van de systeemkaart de stijl van de spelers staat, waarna ik weet hoe ze met de diverse conventies op de systeemkaart omgaan.

Op de voorkant kan trouwens ook andere essentiële informatie over het biedsysteem worden gegeven. Speelt u de één-in-een-

kleur-Openingen volgens de regel van twintig (het aantal honneurpunten plus de lengte in de twee langste kleuren moet minimaal twintig zijn voor een opening)? Vermelden! Speelt u Truscott-verhogingen naar het drieniveau, maar telt u dan de distributiepunten meteen mee? (bijvoorbeeld 1♦-pas-3♦ is 6-9 punten, maar een hand als ♠xxx, ♥x, ♦Vxxxxx, ♣xxx heeft twee punten extra voor de singleton en twee voor de zes troeven) Vermelden! Maakt u bij het preëemptief openen zwaar gebruik van de kwetsbaarheid en de positie (in de tweede hand kwetsbaar is 2♠ 7-10 en in de derde hand niet kwetsbaar 3-7?) dan is het niet voldoende om op de systeemkaart te vermelden dat u 3-10 speelt.

Het idee is dat uw tegenstander recht heeft op een zo volledig mogelijk inzicht in het biedsysteem van zijn tegenstander en dat bent u. Spelers zijn verplicht die informatie ter beschikking te stellen. Ook essentiële kenmerken die niet meteen op de systeemkaart gevraagd worden, horen ter beschikking van de tegenstanders te komen.

Nog een laatste opmerking. In artikel 75A van de spelregels worden de impliciete afspraken genoemd en dan kan bijvoorbeeld gedacht worden aan ingesleten gewoontes. In artikel 75C wordt apart speciale informatie genoemd die bekend is door afspraak of ervaring. Dat betreft dus niet alleen de ingesleten gewoontes die deel uitmaken van het systeem, maar ook ervaringskennis over het partnership. Voorbeeld is een speler wiens partner steeds weer met een zwakke hand 2SA antwoordt na een Muiderberg-opening, terwijl 3♣ de zwakke relay is. In een dergelijk geval hoopt partner met een sterke relay de tegenstander te misleiden. Het is geen onderdeel van het systeem, want het is niet afgesproken en slechts één van beide spelers doet dat zo. Dan is het wel kennis uit ervaring en die moet natuurlijk verteld worden. Als partner het gaat vertellen werkt het een stuk minder goed en dat is nu *nét* het idee dat je de tegenstander op de hoogte *moet* brengen van je biedsysteem.

Van de groene tafel

door Ton Kooijman

Ben Schelen stuurde mij het volgende probleem:

"In de volgende gevallen let een speler niet op zijn RT als hij zijn inmiddels voorgenomen bieding gaat doen. (De opmerking: "Wij hebben geen afspraken over een onvoldoende bod" is natuurlijk flauw. De bedoeling van de bieder is duidelijk.)

1♣	pas	2♣	2♠
2♥			

Na tussenkomst van de WL wordt het 2♥-bod verbeterd in 3♥ waarna het eindigt in 3SA. Een tegenstander is WL en vindt zowel 2♥ als 3♥ conventioneel. Het paar speelt immers inverted minors en het hartenbod geeft niet alleen honneursterkte in harten aan, maar ontkent tevens honneursterkte in ruiten. Dat zou het bod conventioneel maken. De meeste arbiters vinden het onbetwistbaar (!) niet-conventioneel, maar zijn wel van mening dat bij een eventuele uitleg vermeld moet worden dat de "ruitenstop" ontbreekt. (Er is dikwijls verwarring omdat er een verband wordt gelegd tussen conventioneel en alerteren. Dat is een misverstand; de alerterregeling is daarin duidelijk.)

1SA	pas	2♦	2♠
2♥			

Na tussenkomst van de WL wordt het 2♥-bod verbeterd in 3♥.

Is 2♥ conventioneel? Is 2♥ "verplicht" of toont het de bereidheid dit contract te spelen? Ontkent het overwaarde en lengte in harten omdat niet 3♥ werd geboden?

Is de verbetering in 3♥ conventioneel, omdat pas kennelijk niet in aanmerking komt en het dus overwaarde en lengte in harten toont? Is een aantal van de genoemde biedingen niet gebaseerd op gevolgtrekkingen die berusten op algemene kennis en ervaring?

Bovenstaande gevallen geven aanleiding tot de vraag: wanneer is een conventie afgesloten? Hoever loopt die door?

1 SA	pas	2♦	pas
2♥	pas	2SA	pas
3SA			

2♦ is conventioneel. Als 2♥ conventioneel zou zijn, is dan 2SA ook conventioneel omdat het een vijfkaart en geen zeskaart toont? Is 3SA conventioneel omdat het meestal geen drie-kaart harten en overwaarde toont? "

Tot zover de vragen, die we kunnen samenvatten in de vraag wat nu eigenlijk een bieding conventioneel maakt. Waarbij de spelregels de zaak dan nog ingewikkelder maken door in artikel 27 ook het begrip 'onbetwistbaar niet conventioneel' te gebruiken. Blijkbaar realiseerden de spelregelmakers zich dat er een grijs gebied is en wilden ze met die formulering uitdrukken dat bij onvoldoende biedingen dat grijze gebied bij de conventionele biedingen getrokken moet worden. De spelregels geven een definitie die ik er toch maar even bijhaal. Een bieding is conventioneel als deze afwijkt van de bereidheid in de (laatst) genoemde speelsoort te spelen of als deze niet ten minste een driekaart of honneursterkte in de genoemde speelsoort aangeeft.

Ingewikkeld dus. Dat het woordje 'laatst' er tussen haakjes bijstaat is nog wel uit te leggen. Neem het voorbeeld van de multi 2♦-opening die gedoubleerd wordt. Als de pas nu lange ruitens aangeeft, en veel betere paren hebben die afspraak, toont deze bieding de bereidheid in de laatst genoemde speelsoort te spelen; en is dan volgens de definitie dus niet conventioneel. Maar een paar dat die afspraak niet heeft, en de pas vrijwel automatisch op tafel legt, het aan de partner overlatend om in de volgende bieding zo nodig zijn hand te omschrijven, heeft waarschijnlijk niet de indruk nu een conventie te spelen. Die pas betekent eigenlijk dat de speler niets te melden heeft. En om dat nu conventioneel te noemen?

Dit voorbeeld geeft ook aan dat 'conventioneel' en 'alerterbaar' niet samenvallen, zoals Ben Schelen zeer terecht opmerkt. De mate van het verrassingseffect speelt ook een rol. Vandaar dat we ooit besloten hebben om de 2♣-Stayman niet meer te alerteren. En vandaar dat we vinden dat de pas die lange ruitens aangeeft na een doublet op de multi 2♦ wel gealverteerd moet worden.

Deze inleiding is om duidelijk te maken dat vragen over alerteerbaarheid en het conventioneel zijn niet zwart-wit liggen en dat we in een aantal gevallen extra afspraken nodig hebben of moeten interpreteren.

In het eerste voorbeeld biedt de openingsbieder na 1♣ en 2♣ inverted minor 2♥. Is dat conventioneel? Die vraag is vooral van belang omdat er sprake is van een onvoldoende bieding en de behandeling volgens artikel 27 hangt af van het antwoord op deze vraag. Ik ben geneigd 'nee' te zeggen, daarmee het volle gewicht gevend aan het feit dat het honneursterkte (en lengte) in hartens aangeeft, helemaal conform de definitie van niet-conventioneel. En 3♥ na het 2♠-tussenbod zal toch wel een vergelijkbare betekenis hebben? Ik zou als WL dus toestaan dat het bieden straffeloos verder gaat.

Dan de vraag of 2♥ als antwoord op de 2♦-transfer na een 1SA-opening conventioneel is. Lijkt me niet, je kunt echt wel volhouden dat het de bereidheid toont om 2♥ te gaan spelen. Of nog sterker: niet zelden zal nu daadwerkelijk 2♥ gespeeld gaan worden. En wat zou 3♥ betekenen als de RT een tussenbod van 2♠ doet? Wat mij betreft toont het nog nadrukkelijker de bereidheid om een hartencontract te gaan spelen, echte hartens dus. Dat is het tegendeel van conventioneel. Ook hier is doorbieden toegestaan.

Tot slot het biedverloop (zonder tussenbieden): 1SA - 2♦ - 2♥ - 2SA - 3SA. Zeer alledaags en daarmee geef je het antwoord al. Alleen 2♦ zou ik conventioneel willen noemen. Ben Schelen geeft alle biedingen een betekenis, maar daar is niets bijzonders aan. Voor elke bieding in elk systeem geldt dat deze een betekenis heeft.

Hoewel de definitie van conventie in het spelregelboekje te wensen overlaat (iemand die een betere heeft krijgt een cadeautje van me) geeft hij toch voldoende houvast om in de meeste gevallen een oplossing voor deze lastige vragen te bieden.

De commissie van de WBF die zich met de spelregelvernieuwing bezighoudt, heeft artikel 27 fors aangepakt. Het lijkt erop dat we alleen nog maar het criterium ongeoorloofde informatie gaan betrekken bij de behandeling van een onvoldoende bod. Dus elke voldoende bieding als verbetering is dan toegestaan, maar de informatie uit de ingetrokken bieding is ongeoorloofd.

Op papier is dat een aantrekkelijke verandering, maar het maakt het leven van de WL er niet eenvoudiger op. Ik ben eigenlijk wel geïnteresseerd in uw opvattingen over die wijziging.

Ook voor andere zaken kunt u mij benaderen. Laat ik mijn e-mailadres daarvoor bekend maken: t.kooyman@worldonline.nl

Het wedstrijdleaderexamen 2004

Het examen bestaat uit twintig vragen over de spelregels en uit acht vragen over o.a. rekenen en organisatie. Per vraag kunnen vijf punten behaald worden.

- Het noemen van het juiste toegepaste artikel bij de spelregelvragen (eventueel meerdere; het gaat om het onderdeel dat dan toegepast wordt) levert één van de vijf punten op.
- Het geven van de juiste beslissing met de overweging (zoals aan de spelers zou worden meegedeeld) levert vier punten op.

Wij verwachten van u een bondig antwoord, waarbij u in ieder geval aangeeft welke beslissing u neemt. Bij die beslissing moet u er naar streven zo rechtvaardig mogelijk te zijn, waardoor de kansen op protesten geminimaliseerd worden, zonder dat een partij meer krijgt dan waar zij recht op heeft.

Arbitrale scores (MP) dienen te worden afgerond op één decimaal nauwkeurig, uitslagen van wedstrijden (percentages) op twee decimalen nauwkeurig.

De wedstrijden spelen zich af op hoofdklasse-niveau en er wordt viertallen gespeeld, tenzij anders vermeld. U hebt voor het examen drie uur de tijd.

Opgave 1

Spel 8 ♠ 52
W / - ♥ HV9753
♦ 1095
♣ 74

♠ AB108		N	♠ V976
♥ 6	W	O	♥ B108
♦ 8	Z		♦ HB763
♣ AVB8632			♣ 5

♠ H43
♥ A42
♦ AV42
♣ H109

<i>West</i>	<i>Noord</i>	<i>Oost</i>	<i>Zuid</i>
1♣	2♥	...doublet	4♥
4♠	pas	pas	pas

2♥ is uitgelegd als een zwak sprongvolg bod en het doublet was negatief. Dat de denkpauze voor het doublet van oost veel langer heeft geduurd dan 10 seconden is niet bestreden. Nadat 4♠ met een overslag is

gemaakt, roepen noord-zuid arbitrage: na de denkpauze zou west geen 4♠ meer hebben mogen bieden. Wat beslist de wedstrijdleader?

Opgave 2

Spel 18 ♠ V32
O / NZ ♥ AHB43
♦ 2
♣ H732

♠ 1096		N	♠ AH85
♥ 2	W	O	♥ V6
♦ VB108653	Z		♦ H7
♣ 54			♣ AVB98

♠ B74
♥ 109875
♦ A94
♣ 106

West is leider in 5♦ en noord komt uit met ♥A en speelt ♥H na, die west introeft. West speelt een ruiten naar de heer (zuid duikt) en ruiten terug, die zuid neemt met de aas. In slag vijf speelt zuid weer harten die west troeft (in de blinde gaat een schoppen weg) en west haalt de laatste troef in slag zes (in de blinde weer een schoppen weg). West claimt met de woorden: "Ik maak het als ♣H goed zit".

Noord protesteert omdat ♣H weliswaar goed zit, maar in een vierkaart. Hij roept de wedstrijdleader. West legt de wedstrijdleader uit dat als ♣H goed zit hij natuurlijk ♣V, ♣A, klaveren getroefd, ♠A en klaveren getroefd speelt, waarna de blinde hoog is. Wat beslist de wedstrijdleader?

Opgave 3 (Parenwedstrijd)

Spel 12 ♠ A62
W / NZ ♥ HB932
♦ 94
♣ B65

♠ VB74		N	♠ H98
♥ V107	W	O	♥ A6
♦ AB52	Z		♦ V1083
♣ H9			♣ A1032

♠ 1053
♥ 854
♦ H76
♣ V874

<i>West</i>	<i>Noord</i>	<i>Oost</i>	<i>Zuid</i>
1♦	pas	2♦	pas
2♠	pas	3SA	pas
pas	pas		

Tegen 3SA komt zuid uit met ♥8. De leider probeert ♥10, noord dekt met ♥B en de leider neemt ♥A. De leider speelt nu ♦10 voor, ♦6 in zuid, ♦2 in west en noord na enig nadenken ♦9. De leider speelt schoppen naar ♠V voor de aas van noord, die schoppen terugspeelt. De leider neemt ook de derde schoppen mee en de situatie is:

			♠ —
			♥ H932
			♦ 4
			♣ B65
♠ 7		N	♠ —
♥ V7	W	O	♥ 6
♦ AB5	Z		♦ V83
♣ H9			♣ A1032
			♠ —
			♥ 54
			♦ H7
			♣ V874

Nu slaat de leider ♦A en hij gaat eruit met ruiten voor de heer van zuid. Zuid speelt harten na en de leider gaat twee down. Na afloop roept de leider de wedstrijdleider omdat noord heeft nagedacht over het bijspelen in slag twee. Noord vertelt de wedstrijdleider dat hij even moest nadenken of hij nu zijn distributie in ruiten moest aangeven (laag is even) of dat hij een aansignaal voor de kleur van slag één kon geven (Odd Ball, hoog is positief voor de kleur van de uitkomst). Wat beslist de wedstrijdleider?

Opgave 4

Spel 6	♠ V2		
O / OW	♥ AB10854		
	♦ 84		
	♣ 953		
♠ A9		N	♠ H7543
♥ H3	W	O	♥ 9
♦ AB102	Z		♦ HV976
♣ AV1062			♣ 87
			♠ B1086
			♥ V762
			♦ 53
			♣ HB4

<i>West</i>	<i>Noord</i>	<i>Oost</i>	<i>Zuid</i>
—	—	2♠*	pas
2SA	pas	3♦	pas
4SA	pas	5♣	pas
...5♦	pas	6♦	pas
pas	pas		

2♠ = Muiderberg
 3♦ = de tweede kleur
 5♣ = één of vier keycards.

Nadat 6♦ gemaakt is, roepen noord-zuid arbitrage. Volgens hen had oost na de onbetwiste denkpauze van zijn partner geen 6♦ meer mogen bieden. Volgens oost heeft hij veel overwaarde. Niet alleen heeft hij vijf troeven inclusief de vrouw, die hij nog niet verteld heeft, maar de rest van zijn hand is ook geschikt voor slem. Hij heeft in schoppen en in harten een controle. Wat beslist de wedstrijdleider?

Opgave 5

Spel 10	♠ 83		
O / Allen	♥ 9752		
	♦ HB1042		
	♣ V6		
♠ 74		N	♠ A96
♥ B83	W	O	♥ AH104
♦ A6	Z		♦ V85
♣ AB8742			♣ H103
			♠ HVB1052
			♥ V6
			♦ 973
			♣ 95

<i>West</i>	<i>Noord</i>	<i>Oost</i>	<i>Zuid</i>
—	—	1SA	2♠
3SA*	pas	pas	pas

2♠ = echt
 3SA = voldoende punten voor de manche, maar geen schoppenstop.

Tegen 3SA komt zuid uit met ♠H, west klein, noord ♥7(!) en oost neemt meteen met het aas. Oost speelt nu ♣H en laat in slag drie ♣10 uitlopen voor de vrouw van noord. Noord speelt ♠8 na en de leider roept de wedstrijdleider vanwege de verzaking. De wedstrijdleider vertelt hoe de verzakingregel werkt en laat het spel uitspelen. Het spel wordt uitgespeeld en de leider maakt zeven slagen. Welk resultaat stelt de wedstrijdleider vast op dit spel?

Opgave 6

Spel 4 ♠ A10853
W / Allen ♥ 1073
♦ 102
♣ A76

♠ —				♠ HV4
♥ AH652		N		♥ V984
♦ HV9653	W		O	♦ A4
♣ 95		Z		♣ V1083
	♠ B9762			
	♥ B			
	♦ B87			
	♣ HB42			

West	Noord	Oost	Zuid
1♦	pas	1♥	pas
4♣	pas	4♦	pas
6♥	pas	pas	pas

4♣ is uitgelegd als een splinter (singleton klaveren en hartensteun) en 4♦ als een controle. Tegen 6♥ komt zuid uit met ♥7 en 6♥ wordt gemaakt. Na afloop beklagen noord-zuid zich over de uitleg van het 4♣ bod. Volgens oost-west was de uitleg juist en volgens west was 4♣ gewoon een opzettelijk grapje. Noord-zuid willen toch dat de wedstrijdleader een beslissing neemt op dit spel. Wat beslist de wedstrijdleader?

Opgave 7

Spel 17 ♠ AB97642
N / - ♥ B9763
♦ 6
♣ —

♠ V				♠ H108
♥ AHV8542		N		♥ —
♦ 942	W		O	♦ AB83
♣ 105		Z		♣ H97643
	♠ 53			
	♥ 10			
	♦ HV1075			
	♣ AVB82			

West	Noord	Oost	Zuid
—	pas	1♣*	2♥*
4♥	...pas	pas	4SA
pas	5♦	doublet	pas
pas	5♠	doublet	pas
pas	pas		

1♣ = klaveren of een sterk spel
2♥ = óf schoppen óf beide lage kleuren

Voordat west 4♥ bood, heeft hij naar de betekenis van 2♥ gevraagd. Aan tafel hebben oost-west hun rechten voorbehouden toen zuid na de denkpauze van noord op 4♥ toch nog bood. Als 5♠*-2 is gegaan willen oost-west dat de wedstrijdleader het spel beoordeelt. Wat beslist de wedstrijdleader?

Opgave 8

Spel 8 ♠ 5
W / - ♥ HB10
♦ AB103
♣ V6543

♠ VB432				♠ 109876
♥ V832		N		♥ 64
♦ V98	W		O	♦ H76542
♣ A		Z		♣ —
	♠ AH			
	♥ A975			
	♦ —			
	♣ HB109872			

West	Noord	Oost	Zuid
1♠	doublet	3♠	4♣
pas	pas	pas	

Voor zijn laatste pas vraagt noord naar de betekenis van 3♠. West antwoordt: "Invite voor 4♠, we spelen geen Truscott". Na het spelen roepen noord-zuid de wedstrijdleader. Volgens hen hebben ze verkeerde uitleg gehad en zijn ze benadeeld. Volgens de systeemkaart spelen oost-west wel Truscott. Wat beslist de wedstrijdleader?

Opgave 9

Spel 16 ♠ HB96
W / OW ♥ B32
♦ V5
♣ HB109

♠ V74				♠ A3
♥ H1076		N		♥ AV984
♦ H974	W		O	♦ A102
♣ 42		Z		♣ AV8
	♠ 10852			
	♥ 5			
	♦ B863			
	♣ 7653			

West	Noord	Oost	Zuid
pas	pas	2SA	pas
3♣	pas	3♥	pas
4SA	pas	5♣	pas
6♥	pas	pas	pas

5♣ is uitgelegd als 0 of 3 key-cards, volgens het systeem zijn het er echter 1 of 4. Voor de uitkomst heeft oost dit niet gecorrigeerd. Tegen 6♥ komt zuid uit met ♠2 voor ♠V, ♠H en ♠A. Oost haalt in drie keer de troeven, eindigend in west. In slag vijf speelt de leider ♦4 uit de blinde voor ♦5, ♦10 en ♦B van zuid. Zuid speelt een klaveren na en oost maakt 6♥. Na afloop roept zuid de wedstrijdleider. Volgens hem is hij benadeeld door de verkeerde uitleg. Volgens de uitleg mist de leider een key-card en dat is hoogstwaarschijnlijk ♣A. Zelfs als het ♦A geweest zou zijn, is er met een klaveren na nog niets aan de hand: oost kan zijn ruiten toch nergens op kwijt. Volgens oost had hij de uitleg van zijn partner niet gehoord, omdat hij op dat moment net het contract aan het noteren was. Wat beslist de wedstrijdleider?

Opgave 10

Spel 15 ♠ 854
Z / NZ ♥ 532
♦ 85
♣ AH1095

♠ B92			♠ H106
♥ 8		N	♥ VB10764
♦ VB1094	W	O	♦ 73
♣ B763	Z		♣ 82

♠ AV73
♥ AH9
♦ AH62
♣ V4

West	Noord	Oost	Zuid
—	—	—	1SA
2♣			

Nadat zuid heeft geopend met stop-1SA kijkt west hem even vragend aan en volgt daarna met 2♣ (D.O.N.T.; klaveren en een andere kleur). Nu wordt zuid wakker en realiseert hij zich dat hij maar 1SA heeft geopend. Hij roept de wedstrijdleider en legt het probleem uit. De wedstrijdleider past de van toepassing zijnde spelregels correct toe en zuid herstelt in 2SA. Het biedverloop wordt nu:

West	Noord	Oost	Zuid
—	—	—	2SA
pas	3♣*	pas	3♦*
pas	3SA	pas	pas
pas			

Tegen 3SA komt west uit met ♦V. Zuid neemt, speelt ♣V en speelt daarna klaveren naar ♣9 in de blinde. Na de klaveren speelt de leider een schoppen uit de blinde voor ♠V in de hand, ♠A en schoppen na. De leider maakt 12 slagen. Na afloop van het spelen roept west arbitrage. Volgens west is het nu wel erg makkelijk geworden om de klaverensnit te nemen. Volgens zuid snijdt hij met een 5-2 fit altijd op de boer en bovendien had west ♣3 en ♣6 gespeeld en spelen oost-west laag-hoog even. Volgens west heeft hij niet opgelet welke klaveren hij gespeeld heeft, omdat hij niet wilde signaleren in deze situatie. Wat beslist de wedstrijdleider?

Opgave 11 (Parenwedstrijd)

Spel 28 ♠ A10874
W / NZ ♥ A86
♦ AV
♣ AH8

♠ 952			♠ HV3
♥ B932		N	♥ 1054
♦ 1074	W	O	♦ 98532
♣ B92	Z		♣ 65

♠ B6
♥ HV7
♦ HB6
♣ V10743

Biedverloop 1

West	Noord	Oost	Zuid
pas	2SA	pas	4♣
pas	...6♣	pas	6SA
pas	pas	pas	

Biedverloop 2

West	Noord	Oost	Zuid
pas	2SA	pas	4♣
pas	...4♠	pas	6SA
pas	pas	pas	

Deze vraag bestaat uit twee onderdelen, een vraag met biedverloop 1 en een vraag met biedverloop 2. De rest van de situatie is hetzelfde voor beide onderdelen.

Als noord ietwat verbaasd naar het 4♣ bod kijkt, vraagt west naar de betekenis van 4♣. Noord denkt even na en zegt dat hij het niet weet. Voor zijn eigen bod denkt noord in beide gevallen nog geruime tijd na, waarna zuid het bod van noord corrigeert tot 6SA.

Voordat oost uitkomt zegt zuid dat 4♣ Gerber was.

Tegen 6SA komt oost uit met ♠H en noord maakt zijn contract. Oost-west roepen de wedstrijdleader vanwege het bieden van zuid na de denkpauze van noord voor het bod van 4♠ respectievelijk 6♣.

Wat beslist de wedstrijdleader na biedverloop 1 en wat na biedverloop 2?

Opgave 12

Spel 14 ♠ 84
 O / - ♥ —
 ♦ B8
 ♣ 7

♠ H1063			♠ VB92
♥ B	N	O	♥ H
♦ —	W	Z	♦ —
♣ —			♣ —

♠ A75
 ♥ —
 ♦ —
 ♣ V10

Zuid is leader in 5♣ en na acht slagen is bovenstaande positie over. Zuid heeft inmiddels zeven slagen gemaakt en oost-west één. Zuid is in de hand aan slag. In slag negen speelt de leader ♠A, waarop oost-west bekennen, maar de leader in de blinde ♦8 (!) speelt. Als de leader in slag tien ♠5 gespeeld heeft, bemerkt hij de verzaking en roept hij de wedstrijdleader.

Wat wordt het resultaat op dit spel?

Opgave 13

Spel 8 ♠ V53
 W / - ♥ 542
 ♦ 10972
 ♣ A53

♠ H842			♠ AB109
♥ H1073	N	O	♥ B98
♦ H4	W	Z	♦ 53
♣ B76			♣ 10984

♠ 76
 ♥ AV6
 ♦ AVB86
 ♣ HV2

<i>West</i>	<i>Noord</i>	<i>Oost</i>	<i>Zuid</i>
pas	pas	pas	1♦
pas	2♦	pas	3SA
pas	pas	pas	

Tegen 3SA door zuid komt oost voor de beurt open uit met ♠10. De wedstrijdleader wordt geroepen die de spelregels correct toepast. Voordat hij een beslissing neemt, vraagt de leader nog naar de uitkomstconventies. ♠10 belooft in ieder geval een honneur hoger dan de boer. Zuid verbiedt nu de schoppenstart en west komt uit met ♥3. In de blinde wordt ♥2 gespeeld, oost speelt ♥B en de leader neemt met ♥A (!). De leader steekt in slag twee over naar ♣A en speelt ♦10. Hij snijdt en west maakt de slag met ♦H. In slag vier speelt west ♠4 en de leader gaat vier down.

Na afloop roept zuid de wedstrijdleader en maakt bezwaar tegen het naspelen van schoppen door west in slag vier. Volgens zuid lag harten meer voor de hand. Wat beslist de wedstrijdleader?

Opgave 14

Spel 17 ♠ B65
 N / - ♥ B986
 ♦ 42
 ♣ A1064

♠ H8			♠ A7
♥ AV5	N	O	♥ H1072
♦ AV9	W	Z	♦ B1063
♣ HV832			♣ B97

♠ V109432
 ♥ 43
 ♦ H875
 ♣ 5

<i>West</i>	<i>Noord</i>	<i>Oost</i>	<i>Zuid</i>
—	pas	pas	3♠
...doublet	pas	3SA	pas
pas	pas		

Nadat oost elf slagen gemaakt heeft, roepen noord-zuid de wedstrijdleader. West heeft toegegeven dat hij geruime tijd heeft nagedacht en noord-zuid vragen zich af of dat van invloed kan zijn geweest op het bieden van 3SA in plaats van 4♥. Volgens oost omschrijft 3SA zijn hand beter vanwege de schoppenstop en het puntenaantal. Volgens oost hoeft west ook zeker geen vierkaart harten te hebben met doublet. Wat beslist de wedstrijdleader?

Opgave 15

Spel 20 ♠ 873
W / Allen ♥ 72
♦ HB1072
♣ V76

♠ 652		N	♠ A94
♥ B83	W		♥ A654
♦ 5		O	♦ AV83
♣ B109842	Z		♣ H5

♠ HVB10
♥ HV109
♦ 964
♣ A3

<i>West</i>	<i>Noord</i>	<i>Oost</i>	<i>Zuid</i>
pas	pas	1SA	doublet
redoublet	pas	pas	2♥
pas	pas	doublet	2♠
pas	pas	pas	

Na afloop, als zuid twee down is gegaan, roept hij de wedstrijdleader. Het redoublet is niet gealerteerd terwijl het blijkbaar onderdeel uitmaakt van een biedmethode om heel zwakke spellen conventioneel te bieden. De wedstrijdleader stelt vast dat redoublet inderdaad een conventie was (oost had verplicht 2♣ moeten bieden waarop west dan kan passen of weer andere handen aangeven). De wedstrijdleader heeft bij deze wedstrijd de bevoegdheid artikel 12C3 toe te passen en maakt gebruik van deze bevoegdheid. De wedstrijdleader beslist dat de score voor 50% blijft staan en dat voor 50% zuid past op het redoublet. Aan de andere tafel van de viertallenwedstrijd heeft oost-west 2♣ gedoubleerd gemaakt.

Bereken de uitslag op spel 20 in IMP.

Opgave 16

Spel 8 ♠ 873
W / - ♥ 9
♦ 10943
♣ VB1075

♠ AH952		N	♠ 64
♥ 85	W		♥ AVB62
♦ VB72		O	♦ A65
♣ 92	Z		♣ H63

♠ VB10
♥ H10743
♦ H8
♣ A84

<i>West</i>	<i>Noord</i>	<i>Oost</i>	<i>Zuid</i>
2♠*	pas	2SA*	pas
3♠*	pas	3SA	pas(1)
pas	pas(2)		

2♠ is gealerteerd en uitgelegd als Muiderberg, 2SA is gealerteerd en uitgelegd als forcing, 3♠ is gealerteerd en er is op dat moment geen uitleg gevraagd.

Voor zijn laatste pas (moment 1) vraagt zuid wat er nu bekend is over de hand van west en het antwoord van oost is: "vijfkaart schoppen, vier+ kaart klaveren en maximaal (10-11 HCP)". Bij zijn laatste pas (moment 2) maakt noord meteen de opmerking dat hij zijn rechten wil voorbehouden.

Voor de uitkomst meldt west dat hij een maximum heeft met als tweede kleur ruiten en noord zegt: "Dat dacht ik al".

Zuid komt uit met ♣4 en de leider gaat twee down. Na afloop roept de leider de wedstrijdleader en maakt bezwaar tegen de opmerkingen van noord. Wat beslist de wedstrijdleader?

Opgave 17

♠ 8752			
♥ B9			
♦ 76			
♣ —			

♠ A6		N	♠ V1094
♥ —	W		♥ —
♦ V9853		O	♦ HB102
♣ 10	Z		♣ —

♠ HB
♥ V864
♦ A4
♣ —

Zuid is leider in 4♥. Nadat er vijf slagen gespeeld zijn, waarvan noord-zuid er drie hebben gemaakt, is hij aan slag in de hand. Hij geeft de blinde opdracht om ♠2 te spelen. Oost zegt onmiddellijk: "Je bent in de hand en ik accepteer ♠2 niet, ik wil dat je uit de hand speelt." Voordat zuid gereageerd heeft, speelt west nu ♠A bij. De wedstrijdleader wordt toch maar geroepen en die legt de spelregels uit. Hoeveel slagen maakt een slimme leider?

Opgave 18

<p>♠ 8 ♥ 107 ♦ 62 ♣ —</p>	<p>N W O Z</p>	<p>♠ 7 ♥ — ♦ B943 ♣ —</p>
<p>♠ B4 ♥ — ♦ A107 ♣ —</p>		
<p>♠ 109 ♥ 86 ♦ V ♣ —</p>		

Zuid is leider in een hartencontract en zuid is in de hand aan slag. Zuid heeft van de eerste acht slagen er zeven gemaakt en oost-west één. Zuid speelt ♠10 voor, west ♠B, noord ♠8 en oost ♦3 (verzaking). Terwijl de slag nog open ligt zegt west dat hij alleen nog ♦A maakt en de leider de rest. Oost maakt bezwaar en excuseert zich voor het spelen van ♦3, omdat hij nog een schoppen heeft. Noord roept de wedstrijdleader, waarop west zegt dat de blinde zich erbuiten moet houden. De wedstrijdleader komt toch en deze beslist?

Opgave 19

<p>Spel 19 Z / OW</p>	<p>♠ B98 ♥ AH93 ♦ H9832 ♣ 6</p>	<p>N W O Z</p>	<p>♠ HV6432 ♥ — ♦ V4 ♣ AHV54</p>
<p>♠ A75 ♥ 10 ♦ AB765 ♣ B1093</p>			
	<p>♠ 10 ♥ VB876542 ♦ 10 ♣ 872</p>		
<p>West — pas 5♦ pas</p>	<p>Noord — 4♥ pas pas</p>	<p>Oost — 4SA* 5♠</p>	<p>Zuid 3♥ pas pas</p>

Naar de betekenis van 4SA is gevraagd en 4SA is uitgelegd als "Vraagt om een lage kleur te bieden". Voor de uitkomst is de uitleg door oost gecorrigeerd tot "Vraagt om een willekeurige kleur, geen harten natuurlijk, te bieden". Deze uitleg is correct. Oost voegt daar nog aan toe: "Als hij voor ruiten kiest corrigeer ik natuurlijk altijd naar schoppen". De wedstrijdleader is geroepen en deze heeft de spelregels uitgelegd. Noord heeft geen aanleiding gezien de laatste pas te vervangen. Nadat 5♠ met een overslag gemaakt is, vragen noord-zuid arbitrage. Volgens hen zou oost geen 5♠ mogen bieden, omdat de verkeerde uitleg het bod van 5♠ suggereert. Wat beslist de wedstrijdleader?

Opgave 20

<p>♠ B65 ♥ — ♦ H ♣ —</p>	<p>N W O Z</p>	<p>♠ AH98 ♥ — ♦ — ♣ —</p>	<p>♠ V107 ♥ 9 ♦ — ♣ —</p>
		<p>♠ 2 ♥ 3 ♦ B ♣ 10</p>	

Zuid is leider in 6SA en heeft tot nu toe acht slagen gemaakt en één afgestaan. Zuid is aan slag en oost laat zijn kaarten zien met de mededeling dat hij nog twee slagen krijgt. Zuid laat ♣10 zien en zegt dat hij maar één down is. Nadat één down is geschreven wordt het volgende spel gepakt. Terwijl de kaarten uit het bord gehaald worden, merkt noord ineens op dat het een dubbele dwang is en zuid alle nog resterende slagen maakt. Noord roept de wedstrijdleader en legt het probleem voor. Wat beslist de wedstrijdleader?

Rekenvragen

Opgave 21

Schema voor 8 paren, 28 bordes

borden ronde	1-4	5-8	9-12	13-16	17-20	21-24	25-28
1	1:1-2	2:3-4	3:5-6	4:7-8			
2	3:6-7		4:2-8			2:3-5	1:1-4
3	2:8-3			4:2-4	3:5-7	1:1-6	
4	3:4-5	4:2-6			1:1-8		2:7-3
5		1:1-7		2:6-3		3:4-8	4:5-2
6		3:8-5	1:1-3		2:6-4	4:7-2	
7			2:4-7	1:1-5	4:3-2		3:8-6

Vul van onderstaande balansmatrix voor bovenstaand schema de bovenste regel in.

	1	2	3	4	5	6	7	8
8								
7								
6								
5								
4								
3								
2								
1								

Opgave 22

Onderstaand vind u de uitslagen van de eerste drie wedstrijden van het NK Pupillen-viertallen en de stand na drie wedstrijden. Maak de indeling voor de vierde ronde met behulp van de Zwitserse methode. Bij gelijk aantal WP telt het saldo in IMP.

Uitslagen ronde 1

1 Borm	2 de Walle	5	25
3 Weerkamp	4 Jaspers	10	20
5 Pokerface	6 Rutten	21	9
7 Velda	8 Verbeek	13	17

Uitslagen ronde 2

2 de Walle	5 Pokerface	12	18
4 Jaspers	8 Verbeek	13	17
7 Velda	3 Weerkamp	16	14
6 Rutten	1 Borm	8	22

Uitslagen ronde 3

5 Pokerface	8 Verbeek	8	22
2 de Walle	4 Jaspers	13	17
7 Velda	1 Borm	11	19
3 Weerkamp	6 Rutten	12	18

Stand na ronde 3

Rang	Naam	IMP	WP
1	8 Verbeek	+35	56
2	4 Jaspers	+15	50
3	2 De Walle	+14	50
4	5 Pokerface	+6	47
5	1 Borm	+5	46
6	7 Velda	-16	40
7	3 Weerkamp	-29	36
8	6 Rutten	-30	35

Opgave 23

U organiseert een groot parentoernooi waarvoor zich 98 paren hebben ingeschreven. U wilt op een zaterdag twee zittingen spelen van elk 21 (7 ronden van 3) spellen. De sterkte van de paren is als volgt verdeeld:

Meesterklasse	4 paren
Eerste divisie	10 paren
Tweede divisie	10 paren
Hoofdklasse	19 paren
Eerste klasse	25 paren
Lager dan eerste klasse	30 paren

Hoeveel lijnen maakt u en hoe denkt u de paren over de diverse lijnen te verdelen?

Opgave 24

Reken de volgende scorekaart uit met behulp van de Butlermethode.

Nederlandse Bridge Bond

Datum:		Groep:			Spelnr.	
Paar nr	Contract		Resultaat	Score		IMP
	NZ	OW		NZ	OW	
1	-6-	Arb		G-		
2	-19-			-200		
3						
4		2SA	+1		+150	
5	-12-			-200		
6	Arb	-1-			G+	
7	-8-			+100		
8	-7-	4♠	-1		-100	
9	-16-			-650		
10	-17-			-620		
11	-14-			-130		
12	-5-	2♠	+3		+200	
13	-18-	2♠	+1		+140	
14	-11-	2♣	+2		+130	
15	-4-			-150		
16		4♠	+1		+650	
17	-10-	4♠	C		+620	
18	-13-			-140		
19	-2-	2♠	+3		+200	
20						

(De imptabel wordt in het examen erbij gegeven, maar zie daarvoor art 78B in het spelregelboekje, red.)

Opgave 25

Hieronder vindt u de resultaten van enkele paren in een serie Butleravonden. Bereken de stand na drie avonden voor deze paren.

	1 ^e avond		2 ^e avond		3 ^e avond	
	IMP	Aant spel	IMP	Aant spel	IMP	Aant spel
Alice en Alphons	+22	24	+16	20	-5	24
Bonnie en Bas	-15	20	+7	24	+1	24
Clarissa en Carel	+35	24	+14	20	+47	20

Opgave 26

U organiseert een toernooi met acht paren en rondes van elk drie spellen. Het toernooi wordt uitgerekend met behulp van de Cross IMP methode. Op de volgende pagina vindt u de uitslagen van één van de rondes. Bereken de uitslag van deze ronde voor paar 1.

Ronde 6	Tafel 1	Spel 16	Spel 17	Spel 18
Paarnr NZ 1	Paarnr OW 4	contract + res		contract + res
		NZ	NZ	NZ
Paraaf ☺	Paraaf ☀	OW 2♠ +3	OW 3♠ -2	OW 4♥ C
		score NZ -200	score NZ +100	score NZ -420

Ronde 6	Tafel 2	Spel 16	Spel 17	Spel 18
Paarnr NZ 7	Paarnr OW 3	contract + res		contract + res
		NZ	NZ	NZ
Paraaf 🎵	Paraaf ©	OW 4♠ C	OW 2♠ -1	OW 4♥ -1
		score NZ -620	score NZ +50	score NZ +50

Ronde 6	Tafel 3	Spel 16	Spel 17	Spel 18
Paarnr NZ 5	Paarnr OW 2	contract + res		contract + res
		NZ	NZ	NZ
Paraaf ±	Paraaf ∞	OW 2♠ +1	OW 1SA C	OW 4♥ -1
		score NZ -140	score NZ -90	score NZ +50

Ronde 6	Tafel 4	Spel 16	Spel 17	Spel 18
Paarnr NZ 8	Paarnr OW 6	contract + res		contract + res
		NZ	NZ	NZ
Paraaf @	Paraaf &	OW 2SA +1	OW 3♠ -2	OW 4♥ -1
		score NZ -150	score NZ +100	score NZ +50

(Ook hier wordt de imptabel in het examen erbij gegeven, maar zie daarvoor art 78B in het spelregelboekje, red.)

Opgave 27

Welke van de volgende biedafspraken moeten gealerteerd worden?

Het gaat telkens om de laatste bieding.

De gegeven uitleg van de bieding is conform de systeemafpraak.

	West	Noord	Oost	Zuid
a	—	1♦	pas	3♦
				3♦ betekent 4+ ruiten en 4-7 punten
b	—	1♣	1SA	pas
		2♥		
				2♥ betekent een transfer naar schoppen
c	—	3♣		
				Een opening van 3♣ betekent: 6+ klaveren en 13-16 punten
d	—	1SA	pas	3SA
				doublet
				Doublet betekent: "Ik wil dat je met schoppen uitkomt" (uitkomstdoublet)

	West	Noord	Oost	Zuid
e	—	1SA	doublet	pas
				Pas betekent: noord moet verplicht redoubleren, zuid heeft twee soorten handen: óf een hand waarmee hij 1SA geredoubleerd wil spelen óf een hand waarmee hij weg wil lopen zonder een duidelijke kleur (die had hij geboden) of nog een paar extra mogelijkheden genaamd <i>wiggles</i> (eerst zelf bieden en later zelf redoubleren).
f	—	2♣*	doublet	pas
				2♣ is of transfer naar ruiten of allerlei sterke handen.
				Pas betekent: een zeskaart klaveren.
g	—	pas	pas	1♠
		pas	4♣	
				4♣ betekent: schoppenfit, minimaal manchewaardes en maximaal één klaveren.

Opgave 28

Reken bij nevenstaande frequentiestaat voor zowel noord-zuid als oost-west de score in MP uit die hoort bij -300. Doe dit op één decimaal nauwkeurig, waarbij gegeven is dat de wedstrijdleider op twee tafels een kunstmatige arbitrale score gegeven heeft: eenmaal beide paren gemiddelde plus en eenmaal beide paren gemiddelde min.

Nederlandse Bridge Bond		Spel nr. 24		
Frequentiestaat				
Score	Fre- quentie		Matchpunten	
			NZ	OW
+130	1			
+50	3			
-170	1			
-200	1			
-300	6			
-420	12			
-450	11			
-500	4			
-590	2			
-650	1			
-690	1			
-800	1			
G+/G+				
G-/G-				

De antwoorden van het wedstrijdleiderexamen 2004

door John van der Meij

Vraag 1

Simpel, opwarmertje?

Vraag 2

Ook duidelijk, ik zou zelf toch iets later claimen of een toelichting geven.

Vraag 3

Geen waarschuwing of vermaning van de WL aan Noord?

Vraag 4

-

Vraag 5

Eens. Maar ik moet nog zien dat elke hoofdklasser dit in de praktijk ook zo afspeelt maar je kunt weinig anders als arbiter. Maar wat als aan de andere tafel ♣AH geslagen is voor +2?

Vraag 6 en 7

-

Vraag 8

Ik dacht dat 4♣ wel iets belooft, forcing? Lijkt me dat op hoofdklasseniveau dit niet door-
gesproken is en dat Noord voor de zekerheid doorbiedt, zeker met een 5 kaart mee. Eerder een "blunder" van Noord dan van Zuid, en Noord wordt in zijn fout gesterkt door de ver-
keerde uitleg. Deze vraag had ik dus fout ...

Vraag 9

Hier wel het voordeel van de twijfel? Oost kan zijn ruiten inderdaad niet kwijt maar zijn schoppen wel, en dat ziet Zuid ook. Weer een vraag fout dus, dit was een van de 2 vragen waar ik het langst mee bezig was, wel/niet down. Hoe "dwaas" is het om geen schoppen na te spelen?

Vraag 10

Eens, maar NZ krijgen zelfs straf? In de hoofdklasse? Dit soort overtredingen zijn meestal half onbewust, en het is lastig om iets verplicht te vergeten. Wat ze na afloop zeggen is vaak goed bedoeld, omdat ze ook wel voelen fout te zijn geweest.

Vraag 11

Simpel. Wel handig om als speler te weten, dit soort dingen. Bied iets buiten je afspraken (6♣ b.v., 4♠ is zomaar een cue, of echt, of azen) en je partner mag door. Werkt niet altijd natuurlijk, maar 4♣ op 2SA zal nooit zwak zijn. Zuid had hier trouwens gewoon 4SA moeten bieden (afstoppen) waarna Noord kan bieden wat hij wil, hij heeft geen O.I. en die past echt niet denk ik. Of het je aan tafel lukt om het te bedenken is een tweede.

Vraag 12

Voor de meeste spelers toch altijd weer een verrassing hoeveel slagen er over gaan na een verzaking.

Vraag 13

Veel makkelijke vragen, slagingspercentage was ook weer hoog, boven de 85%. Willen we veel of goede Wedstrijdleiders? Liefst veel goede, ja.

Vraag 14

Géén vermaning of peptalk aan Oost? En bij vraag 10 zelfs straf. Het lijkt me dat spelers deze situatie beter kennen dan die van vraag 10.

Score terug naar 4♥ C was het goede antwoord. Achteraf is 3♠! laten spelen ook goed gerekend. Twijfelachtig, lijkt toch ook op gebruik van O.I., of men vindt dat Oost net te weinig heeft voor 4♥.

Vraag 15

Tsja, dit was de tweede vraag waar ik heel lang over nadacht. Hoeveel down gaat Oost? Toen ik er eindelijk uit was niet naar de kwetsbaarheid gekeken.

Vraag 16

NZ krijgen weer voordeel van de twijfel? Na zoveel informatie van Noord. En als Zuid ♣A speelt i.p.v. een kleintje is het alweer gemaakt. En weer geen vermaning of erger aan Noord. (ja, weer fout).

Vraag 17

Zo slim is dit toch niet? Je zou er nog meer achter gaan zoeken, vooral op een examen.

Vraag 18 - 20

-

Vraag 21

Even tellen. En nog een keer tellen, kost zomaar punten als je niet oplet. Er is vast wel een diepzinniger vraag over balans te verzinnen.

Vraag 22

Elke twee jaar dezelfde vraag. En nooit eens een indeling waarin je onderin niet meer uitkomt en opnieuw moet beginnen.

Vraag 23

Kortom, je verdeelt de paren evenredig over de lijnen.

Vraag 24

En even rekenen (thuis het hele hoofdstuk uit de cursusmap over schema's nog drie keer doorgenomen. Over skip-relay, en Zwitsers die in Scheveningen traag een Howell spelen, onvolledig natuurlijk, zodat je een driehoek krijgt....).

Vraag 25

Stand op basis van Gem.-imps tegenwoordig, is het *advies* van de bond. Maar volgens de voorbeeld clubreglementen van de bond is Butler toch te hoog gegrepen voor de meeste clubs... ("de telling is voor veel leden ongrijpbaar").

Vraag 26

En weer even rekenen, maar cross-imps met de hand uitrekenen doe je niet zo vaak.

Vraag 27

27F Rare vraag, als enquête bedoeld? Zie Weko wijzer 93 (april-2004), blz. 9.

Korte samenvatting:

West	Noord	Oost	Zuid
—	2 ^A ♦	doublet	allen passen

De protestcommissie overwoog: dat uit het geldende alerterreglement niet duidelijk is of zuids (ruitens tonende) pas wel of niet moet worden gealverteerd; dat bij het tonen van ruitenlengte door het passen op het doublet alerteren toch wel gewenst lijkt;

27F blijkt achteraf vervallen (terecht). Ik had voor de veiligheid maar wel alerteren geantwoord, met een opmerking "maar formeel hoeft het niet". Kost toch tijd zoiets.

Vraag 28

En weer even tellen, en de formule toepassen. Nee, die weet niemand (lees: ik niet) uit zijn hoofd, maar je mag aantekeningen maken in je boekje, en gebruiken.

Kortom, veel simpel op te zoeken vragen dit keer. Reken- en schemavragen waren zelfs zeer eenvoudig.

Ik heb na het schrijven van mijn commentaar nog wat statistieken ontvangen, score per vraag en per deelnemer (anoniem, mijn scores kon ik er wel uithalen natuurlijk, ik had alle antwoorden overgenomen). Slechts twee hebben een serie nullen aan het eind en slechts één deelnemer verliet de zaal voor het einde, dus de beschikbare tijd voor het examen was kennelijk redelijk goed geschat. De laatste vraag was wel weer zeer slecht gemaakt, wat gezien de vraag op tijdhood lijkt, er zat wel wat rekenwerk aan vast.

Wat uitschieters: bij vraag vier werd drie keer vier van de vijf punten gehaald, de rest kreeg de volle vijf. Bij vraag 15 en 20 is maar 29% van de punten gehaald en bij 15 haalde maar één deelnemer de volle vijf punten. Er is nie-

mand op één punt gezakt (vijf was de kleinste marge), wel drie op de punt precies geslaagd. Toeval of naar extra punten gezocht? (Veel of goede WL's?).

Achteraf met de statistieken erbij en mijn commentaar teruglezend:

3/8/9/11/12/17/18/23 zijn slecht gemaakt, rond de 50% van de 230 punten (max. vijf punten per vraag, maal 46 deelnemers)
14/15/16/20/28 Zeer slecht gemaakt zelfs, score 30-35%. De eerste drie zijn meer beoordelingsvragen dan technische (op te zoeken) vragen, misschien dit soort vragen meer spreiden?

Vragen 1 en 2

Opwarmertjes inderdaad

Vraag 3

48%, toch redelijk standaard, moet je in slag 1 maar nadenken. Dan mag je het hele spel beoordelen, óók als tegenspeler.

Vragen 4 - 7

Goed gemaakt, 88% over de 4 vragen

Vraag 8

43%. In de praktijk ga je dit als WL overleggen, met een andere WL of enkele spelers. Ik vraag me af of er dan beter 'gescoord' zou worden.

Vraag 9

52%. Ook niet verrassend deze score. Voordeel van de twijfel of niet, blijft lastig, zie commentaar op de vraag.

Vraag 11

Was toch niet zo simpel kennelijk, 44%. Mooie voorbeeldvraag vind ik, kan zo in de cursus.

Vraag 12

Voor WL's ook verrassend hoeveel slagen er over gaan? Slecht gemaakt, 50%.

Vraag 14

Score 36%?? terwijl achteraf 3♠! laten spelen ook goed is gerekend.

Vraag 15

29%. Mijn kwetsbaarheidfoutje kostte maar één punt. Het aantal ingeschatte downslagen is ook niet zwaar meegewogen, het goed wegen van de scores was kennelijk de kwestie. Had dan toch veel meer punten moeten opleveren.

Vraag 16

34%. Niet verrassend, zie commentaar bij de vraag.

Vraag 17

Toch maar 50% van de punten behaald, of zochten ze er ook meer achter en gingen

daardoor de fout in?

Vraag 18

50%. Art. 9A2b1, ik had 43A1a genoemd. Staat hetzelfde in lijkt mij.

En 68D, ja, open deur (had ik niet genoemd).

Twee punten aftrek ..., ik zal ook nog wel onterecht een artikel hebben genoemd dan. Ik kan me voorstellen dat deze vraag puur op de artikelnummers slecht is gemaakt. Je gaat je afvragen (ik wel) hoe het nagekeken wordt. Sec de artikelnummers afvinken? Of nazoeken of de wel genoemde artikelen ook de lading dekken? Iedereen wil snel de uitslag weten natuurlijk. Op het examen werd aangegeven dat de uitslag er binnen vier weken zou zijn. In de praktijk was dit tien dagen later al zo. Leuk, maar toch.

Vraag 20

De tweede met een score van 29%. Vaag. Volgens mijn aantekeningen had ik die goed. Eén punt gehad. Zie opmerkingen bij 18. Maar alles wordt wel twee keer nagekeken heb ik begrepen. Twijfel blijft.

Vraag 21

Eitje. 76%. Ik weer één punt?! zie verder bij 20..... Kost mij nu al acht punten, ben wel ruim geslaagd, maar .... (ik mocht vooral kritisch zijn in mijn commentaar).

Op deze manier vervalt mijn eerdere kritiek wel een beetje dat het te makkelijk zou zijn, "willen we veel of goede WL's".

Vraag 23

50% ? Heeft een aantal juist iedereen van hetzelfde niveau steeds bij elkaar in een lijn gezet?

De reken- en schemavragen blijken inderdaad beter gemaakt dan de overige vragen. Op vraag 21 t/m 27 is totaal 75% gescoord (28 even niet meegeteld, tijdnoed).

Al met al een goed examen, slechts één vraag vervallen, zonder consequenties, was maar 1/7-e vraag eigenlijk. De instructies vooraf, tijdens de cursus, om vooral kort de beslissing te noemen en de artikelnummers vind ik niet goed. Met name bij de beoordelingsvragen (8, 9, 14, 16) zou het meer om de onderbouwing moeten gaan, dat je weet wat er speelt. In de praktijk kun je overleg plegen. Bij bijvoorbeeld een verzaking is beslissing + artikelnummer natuurlijk wel genoeg.